

Сийле хийла йоккхача Коталон! 1941 - 1945

Газет арадувл 1923-ча шера
майтсела бетта 1-ча дийнахьа денз

1973-ча шера
«Сердало»
газета
«Сийлен хьарак»
яха орден
еннай

№16 (12693)
Майтсела
бутт,
7 ди, 2025 шу

12+

2025
ГОД ЗАЩИТНИКА
ОТЕЧЕСТВА

80-летие
Победы в Великой
Отечественной войне
1941-1945 годов

СЕРДАЛО

WWW.SERDALO.RU

ГІАЛГІАЙ МЕХКА КЪАМАН ЮКЪАРА ГАЗЕТ

КЪАМ ДЕБАР

Вай шозза
дукхагІа хуле...

4

КОТАЛОНАХ

Коталон 80 шу дизара
хетаяь кхетаченаш хул
берий бешамашка

6

БЕЗАМЕ КХЕТАЧЕ

ГІалгІайчен
мехктохкама
музее шиь гойтам
хьабийллар

8

КЪАМАН ІАДАТАШ

Шолжерча бахархошта
езаелар «Тушоли» яха
фестиваль

10

СПОРТ

Яндарера латархой
дакьа лоацаш хургба
ММА Россе чемпионате

16

@gserdalo

vk.com/gserdalo

Дзен сердало

www.serdalo.ru

Дицлургдоаца шераш

Россе Герзашцарча низий Министерствон
агитцІермашин кхаьчай вай мехка

2

Толам

ГІалгІайчен
УФАСа балха
лакха мах бир

3

Шолжера керттера базар д'акъайлай, ц'и яьнначул т'ехьаг'ла

Курскенакъан Ибрах'им

Дукха ха йоацаш ц'и яьнна хиларах, Шолжера керттера базар лаьдало д'акъайлар, цига кхерамзлен лаашо ю балхаш д'адахьа дагахьа. Из лаьрх'лар, шахьара кулгалхочо Iумаранакъан Аслана базара даькъ т'ла д'айихьача кхетаче, яхаш, дийцар доал деча даькъ т'ларча зарбан болх лелабераша.

Ц'и ялара бахьан тохкаш хиларца, иштта кхьдо-ла балхаш дарца дувзаденна, базар болх беш хургьяц.

Цига керттердар - дидзайн-проекташ йоаг'лаш ма хиллара юкьейоалаш еш хила еза, базар т'ла болх беш болча наьха кхерамзлен лаашо хилийтара, хьалхарча арг'лаг'ла - ц'и ялара кхерамзлен. Шахьара кулгалхочо Iумаранакъан Аслана белгалдир, керда проекташ оттаеш юкьедоаладе деза базар т'ла латтача а, иштта цига хьабоаг'лача а наьха кхерамзле лораяр.

Вай деррига а де деза, цу тайпара хьал кхы нийслургдоацаш», - аьлар Iумаранакъан Аслана. Цо иштта аьлар, сага могашал а вахар а хьалхарча арг'лаг'ла теркам лоаттабе безаш долга. Шахьара лаьдал лаьрх'ла да, базар меттаот-таяра болх, ше т'ла а хьожаш, д'абахьа, из кхераме а йоацаш, наха парг'лата а йолаш хилийтара.

«Шолжа кхален сийдола вахархо» яха ц'и елар шин сага

Гаьгенакъан Мартина

Укх деношка, Галг'ай мехка вахача дикка ха яьннача шин сага «Шолжа кхален сийдола вахархо» яха ц'и елар. Лаьрх'х'ла из совг'лат д'алуча дакъа лаьцар моттигерча кулгалхочо Татенакъан Иийсас, яхаш, дийцар «Сердало» газетага цигарча зарбан болх лелабераша.

Из совг'лат Бопхой Хьа-мида, Тоачанакъан Бахьаудина дала лаьрх'ладар хьалхаг'ла Галг'ай Республикан кулгалхочо Келаматанакъан Махьмуд-лаьлас.

Тхоца кьамаьл даьчо яхачох, бахархошта из совг'лат далара бахьан да, кхале вахара-экономически дег'айоалаш, цар доккха дакъа лаьца хилар.

Россе Герзашцарча низий Министерствон агитц'ермашин кхаьчай вай мехка

Аькхенакъан Марем

Россе Герзашцарча низий Министерствон агитц'ермашин кхаьчай вай республике. «Дагалоаттамца цхьанкхетар. Низ - турпалалца» яхача болама хетаяь д'ла-хьа ухаш йола музей я мехка хьакхьаьчар.

Тема шерашка деналца моастаг'ла вохавеш лаьтгача даьй турпала никъ т'ехьенна бовзийташ йола проект я из. Ц'ермашина чу хьокха оттаяьй Сийлахь-боккхача Даьймехка т'ем т'ла хинна х'ламаш, иштта тахан Украине т'ема операци д'лахьош хьадаьха г'ирсаш, герз. Коталон Ди гар-

гадоаладеш шоай са ца кходеш, фашиста духьаллаьтгача б'лхоех дувцаргда цига, 56 т'ема каьхато довзийтаргда вай салташа гойта турпалал.

«Уж тайпара кхетаченаш хьаллацара т'ехьа хиннав со масахана, из проект д'аяхьа г'ло дергда, раьза волаш. Из кхоалаг'ла

тематически ц'ермашин кхаьчай Галг'ай мехка», - белгалдир вай мехкадас Келаматанакъан Махьмуд-лаьлас. Иштта республикан кулгалхочо хьоахадир, б'лаьстан хьалхарча бетта, тушола бетта, Наьсаре «Коталон ц'ермашин», «Котало» яха шира ц'ермашин т'лаэцаш хиннилга.

Цхьайолча моттигашта сийлен ц'и яларах дийцар республикерча Парламенте

Аькхенакъан Марем

Т'ом лаьтгача шахьарашта, юрташта «Т'ема сийлен моттиг» яха ц'и яларах дийцар Халкъа Гулламе. Цу г'улакхацара бокъо хьакхоллар, Коталон 80 шу дизар хьат'адоаг'лаш, республикан-

на лоарх'ламе хургдолга белгалдир мехкадас Келаматанакъан Махьмуд-лаьлас.

«Цу г'улакхо вай кьонабарий Даьхенцара безам ч'оаг'лбергба, даьша т'ема аренашка гойтача деналах дола истори дицдолийтарг-

дац», - белгалдир Келаматанакъан Махьмуд-лаьлас.

Проектага диллача, из ц'и лург'йола моттигаш хьахаржар юкьара болх лелаберашта, бахархошта, иштта кхьйолча лаьдала моттигашта т'алатт. Мехкадаь ч'оаг'лонца кхеллача комиссе из деррига тох-

каш болх д'лахьоргба.

«Т'ема сийлен моттиг» яха ц'и еннача шахьарашка, юрташка Сийлахь-боккхача Даьймехка т'ема юкье хиннарашта лаьрх'ла дагалоаттама чурташ, г'лармаш, иштта кхьыдараш увтгаде йиш хургья.

«Лергдоаца сур» яхача онлайн-боламе дакъа лаца бахархой т'лахьех Мехкадас

Аькхенакъан Марем

Коталон ди хьат'адоаг'лаш, берригача мехка д'лахьош «Россе онлайн Лергдоаца сур» яха болам ба д'лахьош. Мехкадас Келаматанакъан Махьмуд-лаьлас из оаг'лув хьаллаца т'лахьех беррига бахархой.

Х'лара шера д'лакхухьача цу боламе дакъа лоацаш, укх бетта 6-ча денга кхачалехь; 2025. polkrf.ru керттерча сайте т'ема

ветерана, т'ема б'лхощта г'ло деш хиннарий сурташ чуоттаде деза. Иштта ВКонтакте, Одноклассники яхача сайташкара цу оаг'лонцара болх хьаллаца йиш я.

«Хьамсара мехкахой! Боккхача т'ема юкье вай даьша гойта турпалал массане доаккхал де дезаш да. Хьаллаца болам ц'лаькха а: «Т'хона дагадоаг'ла! Оаха доаккхал ду, ала!» - белгалдир вай Мехкадас, берригаш из г'улакх хьаллацара т'лахьехаш.

ГалгIайчен УФАСа балха лакха мах бир

Курскенаькъан ИбрахIим

ГалгIайчен УФАСа Сийлен грамота елар лакхехьа латтача федеральни хьакимаша, 2024 шера баьча балхах мехка доа-зон тIарча из санна йолча моттигашта юкье дикагIчарех цаI хилар чIоагIдеш. Дувца совгIат делар Россе ФАСа баьча балха юкье лакха толамаш даьха хилар белгалдеш йола колле-ги дIахьош, доалахьара хьаду хIама дика лорадарах, шоай-ла яхьебаьнна дIахьош хинна болх паргIатта бе йиш йолаш хиларах, яхаш, дийцар «Сердало» газетага цу боахама зар-бан болх лелабараша.

ХIара шера ФАСа мах бу моттигашкарча ший доакьо-ша беча балха, цу балхах хин-нача пайданга хьежжа беш хул из. ГалгIайчен УФАСа хьагой-тар, цхьатарра долча хьалашка бизнес дIаяхьара дика кьахьий-га хилар; иштта, бокьонах доа-цаш, моттигерча царца яхьебаь-ннарашца цу даькъ тIа кьовсам лелабар.

«Из совгIат ерригача тоабо дика кьахьегарах да. Тхо дух-хьал тхоай болх баь Iац, оаха хьаду тхошта карагI мел до-алар!» - аьлар Россе УФАСа ГалгIайчен даькъа кулгалхочо Тоачанаькъан Батыра.

Сийлен грамота ялар - из

да ГалгIайчен УФАСа болх-лой лакха балха говзал йолаш

хилар, цар ГалгIай Республике шоай болх дика вIашагIболлар.

ТIема операцена юкье вахар хаьдача Арсамаканаькъан Руслана сий деш, баннер хьалтехар мехка

Гаьгенаькъан Мартина

Украинерча тIема операцена юкье вахар хаьдача Арсамака-наькъан Руслана сурт тIалатта баннер хьалтехар МагIалбике. Из хоам «Сердалога» бир «Даьхен лорбой» яхача ганза мех-карча филиале.

ДIадахача шера, ший тIема декхараш кхоачашдеш, вахар хаьдар танкай взвода хьалха-латташ хиннача вай мехкахочун. БIухочун цIагIарча наха-ца дагабаьнна, «Даьхен лор-бой» яхача ганза болхлоша ша-хьара администрацеа цхьана дIабихьа болх ба из.

ТIема операцена юкье, вахар хаьдар вай шин мехкахочун

Йовлой Ясмина

СВО вахар хаьда ши бIухо дIаволлаш таьзе-таш эттар вай мехка. Из хоам «Сердалога» бир «Даьхен лорбой» яхача ганза болхлоша. Даьхен гIулакха лаьттача Булгучанаькъан Элис-хана таьзете ваха хилар МагIалбикерча админи-страцена кулгалду Галай Муса.

Мехкадаьгара кодам бийца, гIо деш дайта ахча дIаделар цо. СагIийна де бежан дигар цига Галай Мусас, моллагIа хIама эшаш хуле хьайистхила, аьнна, кьамаьл дир бIухочун цIагIарча нахаца.

ШоллагIа таьзет Запо-рожски областерча 503-ча мотострелкови полка юкье хиннача 35 шу даь-ннача Мержой Iаьлий коа, СоагIапча эттар. ЦIен-нана, ши бир дисад Iаьлий. Мех-кара хьакимаш гулбеннабар воI дIаваьнна сагото кха-чарий дог хьоасташ йистхи-ла. Даьхен гIулакха лаьтта бIухой бицбе бокьо яц вай цIаккха!

Сийлахь-боккхача Даьймехка тIема сийленгех йола суртий проект дIайолаю СК

Йовлой Ясмина

Сийлахь-боккхача Даьй-мехка тIема Коталон 80 шу дузаш, ГалгIай Рес-публике гIолла йолча Россе Тохкама коми-тетто (СК) дIайолаю, тIема сийлен шахьара МагIалбика сийленгаш-та хетаяь суртий проект, яхаш, дийцар «Сердало» газетага бокьонаш лора-ераша.

Цу комитета болхлой хургба сийлен моттигашка, цар дувцаргда исторех, тур-палхоех, цар сийна уж от-тадаь хиларах. МагIалбика «ТIема сийлен шахьар» яха цIи еннай, из лораеш тIема шерашка гойтача деналах.

Проекта кепа тохаргьа шоай лаьрххIача хоамаш-ка, хIара безам болчоа из го йиш я.

Терроризма духьала кьовсам лоаттабеча комиссе кхетаче дIайихьар Шолжа-Шахьаре

Гаьгенаькъан Мартина

Терроризма духьала кьов-сам лоаттабеча комиссе кхе-таче дIайихьар Шолжа-Ша-хьаре. Дувца оттадаь кертт-ера дош- Коталон 80 шу диза-ра цIайга кийчо яр. Из хоам

«Сердалога» бир Шолжа кха-лен депутатий кхела кулгал деча Йовлой Мухьада.

«Бекарга бетта 9-ча дий-нахьа хургдола цIайцара кхе-рамзлен хьал дийцар гулбен-нараша. МВД «Шолжа кхала»,

Ростварде доакъашхоша шоаш дIахьоргболча балхах хоам бир цига. ЦIай долча, салолача деношка массайол-ча моттигашкара хьал тер-калдеш, фе хила дезилга бел-галдир кхетаче», - йоах тхога кхаьчача хоам.

Цул совгIа, мемориалашка, тIема бIухой дIабехка боа-кача моттигашка тIахьожам чIоагIбе лерхI мехка. Наьха кхерамзлен хьал лораде дага-хьа юкьедоаладе мел дезараш теркалдир гулбеннараша.

Вай шозза дукхагIа хуле...

ГIалгIай мехка даим теркалдеш да дегIаахара дешаш

Султиганаькъан Йоакъап

Дукха ха йоацаш, Парламент-а хьалхашка ГIалгIай Республикан Паччахьалкхено яьча отчѐго белгалдир, дика толамаш дахара таьрахьашта юкье цхьацца дола вай вахара доакьош хилар, цига из хьалхарчарех йолга. Хьоахадир, нах бѣбаш хилара даькъ тIара хьал дика латташ долга, из лакхагIа да, валарца дувзаденна нах тIерабувлаш хиларга диллача. Иштта сага вахар дIаьха хиларга диллача, из да 80 шерга кхоачаш (79, 25 шу). Цул совгIа, хIанз йолаш йолча, республикански унахцIенон материально-технически базанна тIехьара тIа юкьейоалае лаьрхIад балха керда тайп-тайпара оагIонаш чулоацаш йола лорал ду моттигаш; керда, таханарча заман гIирсамш а эцаш. Цу дерригане таро хулийт таханарча замак долча хьалашца, хьалхашка латта декхар кхоачашдара Iалашо е, наьха вахара хьалаш лакхде.

Цу даькъ тIа керттера мотиг дIалоац дезало - моллагIча исторически заман ханашка сага вахар лоархIаме хиларца.

Белгалду, «ДегIаахар» яха къаман проект кхоачашгьеш, ГIалгIайче 2019 шера денз 2004 шерга кхаччалца, дика толамаш даьхад деша даха ха йоацача берий моттигашка - итташ керда берий бешамаш хьальей, боккхийча наьха йоакхо яьй, дукха дезал бола фусамаш хьаллаьдай, спортини моттигаш дукхагIа яьй, уж нахага дIакхоачаш хургйола гIулакхаш даьд.

Из деррига чулоацаш, Росс Президент Путин Владимир могаьй къаман проект кхоачашгьеш, ГIалгIайченна хьаьхожадир 8,9 млрд сом. Республикан Iабдало цу юкье йоагIаш йола структураш яхарах, цар болх дика вIашагIболларах массехк моттигера проект кхоачашгьей.

Нах тахан а, дукха царна хьалха дIабахараш санна, шоайла безаш, дезал хьакхоллаш, дика тIехье кхееш, шоай вахара говзал тIехьа тIайоагIача тIехьенна дIалуш, цар начIал гучадоаккхаш, кхедеш баха безам болаш ба.

Из моллагIча сага дезар а укх дунен тIа леладеш дар а да. Нагахьа санна, цхьацца долча бахьанех, дезал шоайла дIа-юха къасташ хуле, нах кIезигагIа хулаш бале - из моллагIа долча къаман доккха во да. Нах тIакхеташ, бѣбаш хилар- из бокьонца бакьдола Iабдала балха тIа лакха толамаш даьха хилар да. Из ишта а доацаш, кхыча беса дале; цар вахара-экономически даькъа юкье кхоачамбоацараш хиннилга да.

Кхетаду вай, нагахьа санна халкъ дукхагIа дегIадоагIаш

хилар вайна дезе, цунга хьѣжжа дукхагIа дола дешаш а хьашташ а кхоачашде дезаш хул. Сага чуваха фусам эш, хьабе болх беа, шийна ховш дар наха юкье доаржаде таро еза, ший начIал дIадовзийташ, эшарашца-дезарашца бувзабен-нача кхоачамца хоттаенна ший таро тоаяр эш. Иштта ца хилча, цо саг йоалаергьей, е цхьабараш маьре а гIоргбац.

ГIалгIайчен дегIаахара дош кхоачашдар юкьѣра хьаййцача, сага эш болх, массахана вахаш йола моттиг. Цу даькъ тIа кхы а дукха къахьѣга дезаш да паччахьалкхен Iаьдал, юкьѣра болх бераш. Квартирашцара дош вай чоалхане латт, къаьстта таро йоацача нахаца, дукха дезал барашца дувзаденна.

Балха моттигаш ювца эттача, цу даькъ тIара хьал дикагIа да. Хьабе болх ца хилар-м долаш да, дале а искусствени интеллектх, таьрахьашца дегIадарах дола массадолча вахара даькъ тIара къамаьлаш вай дIадоахе а, моллагIа волча сага таро я балха говзал юкьейаккха - тахан уж балха моттигашка дукха эшаш я. ХIаьта болх болча алапи а да, ший доалахьара ахча долча, хьаделла йиш я цхьацца пайда бахьаш дола хIама.

ЛоархIаме да, ГIалгIайчен Iаьдало, цунна чудоагIаш долча боахамаша, гIулакхаш тIарча наха новкъостал деш хилар, дукха дезал болча фусамашта. Цул совгIа, хоамий даькъ тIа, кепайоазонгара вахара бувзамашка кхаччалца, юхаяьхай могашалах дувцаш йола темаш. ДукхагIа я кхетаченаш, боламаш, фильмаш, гойтамаш; цар дукхача къамех латтача российский юкьарлон Iадатех, мах барех дувц. Цу тайпарча кхоллама балхаша таханарча заман вахархо юхавоалаву цIенача, хозача, дикача наьха гIулакхех дызача дуненга.

ДIадахача шѣра баьча хоамах, ГIалгIайче 8 эзар бердир - цу тайпара хьокхам, кхы дукха башхало йоацаш, лаьт-таб укх тIехьарча кхаь шѣра. КIаьнкаш дукхагIа бу йиIигел.

Бераш дара боарамга диллача, дика хургдар теркалди-ча, республикан экономически дегIайоагIаш йолча кхалешкара, е предприятѣш, урхалленаш кIезига йолча моттигашкара хьал мишта латт. Кхыча оагIорахьа хьѣжача, ГIалгIайче бераш дара хьал дикагIа латт, нах дукхагIа бахача моттигашка, цигара хьабайта хоам а башхало йолаш хул.

Юкьѣра хьаййцача, бахархой тIакхеташ хилара хьал ГIалгIайче дика латт. Цу юкье аргда вай, геттара нах тIакхеташ хиларах вай кхѣра дезаш дац, хIана аьлча из сѣлара сихача боараме хулаш дац.

Республико ший боарамагIа кхоачашдеш да Россѣ прези-

дента Российски Федераци моттигашта хьалхашка отта-даь декхар - таханарча заман балха даькъ тIа бераш дара хьал дегIадоаладар, из дIахо лорадар.

Ховш да, уж декхараш кхоачашдара унахцIенон овсаре къахьѣгам хила безилга, спортаца дувзаденна физически культура хьалаш дегIадоагIаш, нийса вахара никъ лѣлабеш хила безилга. Цу тайпара болх дахьош ба: ГIалгIай Республикан Паччахьалкхено, депутатий корпусо, министерствоша, урхалленаша къахьѣг уж декхараш кхоачашде гIерташ.

Укхаза белгалгьаккха лов цхьаьккха оагIув, дукха дезал бар - из ца хилча даргдоацаш чIоагIдаь закон дац, е хила кхелла дола хIама а дац. Из да шоай дезалѣра хьал, дезал кхѣбар, царна кхетам балар.

Экономически сихден-нача хувцамашка хьѣжача, цIаьхха хила мѣгаш да, бераш кIезигагIа дара йола «мода» юкьейоалаш, оалаш ма хиллара, «шийна вахар духьа, къѣл а ца йоаржаеш».

Кхыча халкъашта, мехкашта юкьѣра, технологиѣ дегIаяра хьалаш дикагIа долча, йокхий таронаш йолча, шоашта ма хетта баха йиш йолаш нах болча хьалаш тахан иштта да. Вайна дагадоагIа из, араьхара бераш дарца дувзаденна хьал а, цар вахара никъ а хьаййца, вай мехка а дIаболабеннабар «шоашта бахар» яхача наькъ тIа баьнна дуккхабараш. Из лазар араьхара хьачудѣра цу ханашка. Цудухьа вай массахана дувца деза дезала юкьѣра хьал, цун мах бараш, вIаший безаш, новкъостал деш, дезала йIовхал йиц ца еш хиларах.

Хьамсарча мехка бахархой дукхагIа хилийтара тIехьа уйла еш, цар укх дунен тIара ха йIаьхагIа хилийтара йоакхо еш, нийса кхѣтаде деза, малагIча хьалашка дешаргда, вахаргва саг, малагIа кхоане цунга

хьѣжаш я яхача дешай. Къаман проекташ кхоачашгьеш, федеральни центро вай говзанчашта боккха никъ хьабийлар хIама довзара тIехьа. Цул совгIа, тIехьарча шѣрашка вай дукха начIал дола кагирхой ба тайп-тайпарча къахьѣгама доакьош тIа, цар хьагойт шоашта дукха хIама довзаш хилар; хьалхале лѣлау технологѣш, балха говзал юкьѣяхьаш. Цудухьа тѣша лов, вай республика хьатIадоагIача 10-15 шѣра дегIаахара даькъ тIа дика толам болаш хургьѣ, аьнна.

Вай дувцар да, республикан вахара-экономически дегIаахара хьалхарча аргIагIа де дезар.

Тохкамхоша яхачох, Россѣ бахача наьха дукхал хьаййцача, цхьа квадратни метр 9 сага кхоачаш я. Цу юкье, вай хьамсара ГIалгIайче эггара кхотабенна нах бахаш йолча пхенненна юкьейоагIаш я - цхьа квадратни метр 169 сагага кхоачаш. Из, ираза, Кьулбѣхѣн-Малхбоален Азе даькъ тIара хьал дац, лерттIа вахара хьалаш хьакхоллара, гIишлош хьалтѣра, салаIара моттигаш вайцига кхоачам болаш я. Мишта хургда ГIалгIайчен вахар, нагахьа санна 2000000 саг вахаш хуле, из, бакьдар дийцача, кхыдола истори да - из тема массехк чоалханегIа йола кѣп езарашта йоагIаш я.

Вайна дика ховш да, моллагIча доазон тIа нийса хьѣжаеш яц сага вахара йоагIаш йола моттиг. Укхаза из дувзаденна да Iалама хьалашца, хин таронашца, энергѣца, кхачанца, иштта кхыча дукхача бахьанашца. Таханарча заман хьалхашка, сага керттера терко тIайохийт балха моттига, ахчанца пайда ѣ йиш хилара, вахара бувзама, кхы а дуккхачунна. Вайна дика хьалаш эш.

Из деррига дIалоархIаш да къаман проекташ кхоачашгьѣрца, моттигерча программашца. Тахан хувцалуш йоагIа

ГIалгIайчен шахьараш, юрта-ра доазонаш, цу тIа дика вахара хьалаш хьакхоллаш латт. Из иштта хьадеш хиларо хьагойт вай кхоане тоалуш йоагIаш хилар, болх ѣ а ваха а безам хургболаш, оалаш ма хиллара, «ше ваьча накъа а воалаш».

ДукхагIа болча дезала юкье шийѣ кхы дукхагIа хьѣхархой, хьѣхамчаш, кхетам лураш ба. Уж ба да, нана, даь- да, даь-нана, даь-йиша, даь-воша. Нагахьа санна бераш фусаме дукха дале, гаргарча нахаца-ра бувзам чIоагIа бале, цунна дика довзаш хул зIамига волча хана денз гонахьардар. Цигара цун таро хул хьаькъал долаш, хIамах кхеташ, къахьѣгама тIѣра волаш хила.

ГIалгIайчен моллагIа дезал вай хьаьѣце, уж бIаьхий ба тайп-тайпарча профѣсѣшца, говзанчашца. Цхьан дезале хила йиш я историк, лор, лакха говзал йола лотор деш вола саг, спорта мастер, агроном. Уж беррига дезал, шоай фусаме меттед, вай ерригача республиканна накъабоалаш хул тIехьагIа. Цу тайпара масалаш вай дукха а да.

Кхы а ала дезаш да цхьан хIамах лаьца. Вай къам халонашта духьалгьотта Iема да. Иштта да кхыдола къамаш а, нагахьа санна уж иштта децаре, цар дунен тIара фу дIахаьда а хургдар. Цу дешо, эггара халагIча хана а, Далла ба хоастам, вай Iомаду вахар кхѣтаде, хургдолчун уйла е, халонаш лѣ, дезал кхѣбе. Уж хIамаш вайна гуш а хиннад, вай уж иштта хьа а даьд, Iомадеш а хиннад.

Из дика оамал лорѣе еза моллагIча хана, берий оазаш екаргйолаш вай шахьарий, юртий урамашка. Нагахьа санна массехк шу даьлча вай шозза дукхагIа хуле, тIаккха хьамсара мохк тоаѣе беза вай, дерригаш цу тIа дахаргдолаш, воайла новкъа а доацаш, беза-ме а долаш.

Оалкама газа гирсашка хъажара болх дIаболабаьб

Гаьгенаькъан Марина

Оалкамарча юрта ад-
министраце викала-
ша моттигерча бахархо-
ша газа гирсаш мишта
леладу ха дагахъа
бола болх дIаболабир,
яхаш, дийцар «Серда-
ло» газетага из болх
вIашагIбеллараша.

Рейдаш дIахьош дIалоархI
газа гирсий хьал, из нийса
дIехетта хилар. ЛаьрххIача
болхлоша тIахьожам лоат-
табу Iалама таронаш нийса
лелаяра, каьхаташка а хьо-
жаш», - аьлар хоамо.

Из болх дIахьош хила-
ра маIан да, зе даргдоацаш,
иштта йоалах дола ахча дIа
ца луш багIараш гуча а бо-
ахаргболаш. Iаьдала дек-
хар дIа ца лурашца, каььстта
бола болх бу.

ГIалгIай мехка МВД ветеранащца, СВО доакъашхочунца дешархой кхетаче хилар

Йовлой Ясмина

Сийлахь-боккхача Даьймех-
ка тIем тIа Котало яьккха
80 шу дузаш хилара хетаяь,
ГIажарий-Юртарча культуран
ЦIагIа моттигерча ишкола де-
шархой кхетаче хилар; МВД
ветеранащца, СВО доакъаш-
хочунца, яхаш, дийцар «Сер-

дало» газетага бокъонаш ло-
раераша.

Дешархошта хьалхашка къа-
маьл дир Денала Орден лелае-
ча, гварде майора Гаданаькъан
Исраила - 5-ча каььсттача тан-
кай бригада батальона штаба
кулгалхочо; ГIалгIай Республи-
ке ГIолла йолча МВД ветера-

ний Совета председателя, балха
тIара мукъаваьннача милице
полковника Котанаькъан Мухь-
мад-Сале.

Хьаьшаша дийцар бераш-
та Даьхен лорбой турпалал
миштад - цар Сийлахь-боккха
Даьймехка тIом лаьттача ше-
рашка а таханарча тIем тIа а,
цу юкье терроризм йолча хана,

лаьрххIача операце дакъа ло-
ацаш хиларах. Каььстта терко
тIаяхийтар Даьхе езаш хилара,
ший мохк лораве безара.

Кхетаче йистеьлар, сурташ
доахаш, иштта Гаданаькъан
Исраила денал гойтарах, кхета-
че дакъа лацарах совгIат луш.

Йоккхийча эргалонаша Наьсарен куц хийцад

Йовлой Ясмина

Наьсарен Iаьдало
чIоагIа каьхьег, ша-
хъара дика хьалаш хи-
лийтара. Цу балха
чудоагIаш гIандаш а,
нувхаш чутувса яьш-
каш а Iооттаяь, иштта
дIахьош ба буц хьак-
хара, керда гаьнаш
дIайогIара болх.

«ТIера куц хувцарал
совгIа, оаха кхы а терко
лоаттаю дIа-юха лелара
кхерамзлен хьалашта», -
аьлар «Сердало» газета-
га шахъара администраце.

Цу балха чудоагIаш
дIахьош да доазонаш
тIа лостам бар а, иштта
наькъ тIа нийслуш дола
кIоагаш дIакьовлар а. Цу
гулакхаша шахъара тIера
куц хийца ца Iеш, наькъа
кхерамзлен дика Iалашо
ю. Тоадаь наькъаш, хьак-
хелла баьццара доазонаш
Наьсарен вахара дикал
лакхъара лаьрхIа да.

Юбилейни оала МагIалбикера урам тоабеш боахк болхлой

Йовлой Ясмина

Вахара хьал тоадарах
йолча программа гIолла,
МагIалбикера моттигаш
тоаеш болх ба дIаболабаь. Ка-
рарча хана Юбилейни оалача

урам тIа каьхьегаш ба болх-
лой. «Сердало» газетага из
хоам бир шахъара админи-
страце.

«Шахъар тоаяра тIехъа
лоархIаме болх ба из. Куц то-

адарал совгIа, бахархошта
паргIатаргIа хургъа из моттиг.
Урамашкара хьал кхераме доа-
цаш, бахархошта паргIато луш
хила дезилга белгалдир шахъа-
ра да волча Галай Мусас.

Проекта юкье да керда ас-

фальт Юбиллар, гIашлой никъ
тоабар, ток клезигагIа юаш йола
лампаьш йохкар. Элтамаранаь-
къан Бек-хана кулгал деш, ООО
«Стройальянс» я из болх шийна
дIатIаийцар.

«Кавказ» - ГӀажарий-Юрт- Оалкам-ТӀаргам- Чми яха никъ тоабе болабаъб республике

Коазой Мадина

7,58 км латта «Кавказ»-
ГӀажарий-Юрт-Оалкам-
ТӀаргам-Чми яха никъ
тоабе болабенниггах
хоам беш я минавто-
дор. Карарча хана ас-
фальт ӀотӀабулларгбола
кӀалхара кӀийле тоаеш
боакк болхлой. Навкъа
гонахъа гӀирсаш оттадеш,
басарашца юкъе къоа-
стам беш, гӀармаш отта-
еш къахъега лерхӀ цига.

«Лоаман моттигаш-
ка бода, туристаш лела
лоархӀае никъ ба из вай
мехка», - белгалдир мини-
стерстве. Навъа вахара хӀал
аттачахъа доаккхаш йолча
къаман проекта гӀолла
чакхдоаккхаш да из беркате
гӀулакх, 42 км кхоачаш навъ-
къаш да укх шера цу оагӀонга
гӀолла тоаде лерхӀараш.

МагӀалбике кхо урам тоабержба къаман проектах

Йовлой Ясмина

Карарча шера, «Вахара
хӀалаш» яхача къаман
проекта чубоагӀаш, кхо
урам тоабержба: Берис-
лавске, Димитрова, Юби-
лейни.

Балха юкъедоагӀаш да
навкъашка асфальт биллар,
навкъа такилгаш тоадар,
урамашкара сердал тоаяр,
яхаш, дийцар «Сердало» га-
зетага шахъара администра-
це.

Болх дӀаболабергба каст-
луш, керда технологеш юкъе
а йоахаш, цар тешшаме
дикал йолаш дола хӀалаш
хӀаххолла таро лургъа.

Коталон 80 шу дизара хетаяъ кхетаченаш хул берий бешамашка

Йовлой Ясмина

Боккхача тӀем тӀа Кота-
ло вайга йиса 80 шу диза-
ра хетаяъ кхетаченаш я,
мехкарча берий бешамаш-
ка дӀакхухъаш. Бераш шоай
Даъхе езаш, лоархӀаш, Котало
гаргайоалаеш лаьттараш биц-

цабара тӀахъехаш, лоархӀае
болх ба из. «Сердалога» из
хоам бир дешареи Илмани
гӀулакхех йолча Министер-
ствос.

ТӀема-спорта, кхоллама лов-
зарашка дакъа лоацаш, тӀемах
лаьца иллеш дӀаоалаш, бай-

таш ешаш да бераш. «Лозаваъ-
ча бӀухочунна гӀо де» яха лов-
зар дӀахьош, «Ӏайха тохар нийса
тоха» яха хъаш, иштта «Кота-
лон Кораш», «ЛергӀоаца полк»,
«ГӀарагӀурилг» яха еррига-
ча Россее боламаш хӀаллаьцар
берий бешамашка.

Берашта тӀема истори до-

взийтара, тӀемах лаьца сур-
таш дахкара, тайп-тайпара цу
оагӀонцара кхетаченаш чак-
хъяхара къаьстта йоккха терко
тӀаяхийтар хӀалхалаттараша.
Хъехархоша белгалдир, иштта
йола, Даьхенцара безам со-
вбоаккха кхетаченаш берашта
юкъе тахан лоархӀае йолга.

ЦӀайга хувцамаш даьд МагӀалбикерча дагалоаттама, сийлен сквере

Йовлой Ясмина

Фашист вохаваъ, вай лаьт-
таш тӀара аравоаккхаш яь-
ккхача Коталон 80 шу дизар
хъатӀадоагӀаш, дукха хувца-
маш деш латт тӀема сийлен
шахъар йолча МагӀалбике.

Карарча хана, хоза лостам
беш, кулг тохаш, куц хув-
цаш латт цигарча сквера. Из
хоам «Сердалога» бир ша-
хъара мӀре. Сквера доазув
цӀендеш, сийленгаш метта-
доаладеш, зизаш дӀадогӀаш,
лампаши хувцаши къахъе-

гаш боакк болхлой. Шахъа-
ра кулгал деча Галай Мусас
тӀадила, сквера гонахъарча
карта тӀара басар Ӏодаьккха,
бос хозагӀа, сийрдагӀа хилий-
та кердадар хъекхад.

ТӀема операцен доакъаш-
хой цӀераш тӀайола «Дагало-

аттама пен» урагӀхьош латт
сквера юкъе. Доккхача исто-
рен чухъ баха бисача, денал-
ца, майралца шоай декха-
раш токхаш чакхбаьннарий
цӀераш йовзийтара тӀехъа
дӀахьош болх ба из.

Галгалайчен Вежарий-Юрта гуржий лётчикех болча дагалоаттама улг оттадир

Аькхенаькъан Марем

МагІалбика кхален Вежарий-Юрта гуржий лётчикаш-та оттадаь сийленг хьадиьлар, 1942 шера МагІалбик лораш тІом лаяттача моттиге моастагІчоа дукхьалъэтта цар шоай синош дІадаларах.

Мехка Кулгалхочун зарбан болх лелабераша яхачох, из сийленг оттадар дувзадenna хилар «МагІалбик» отряда дукха тохкама болх дІабахьарах, цунна керда лар корайир лётчикаш дІабехка хинна, бакъда уж бовзаргболаш бацар, цудухьа цъхана царна сийленг оттаде лаьрхІар, МагІалбик лораш бейнача салташта санна.

«Советски Союза дукхача кьамий білухой муІарашка хиннаб ГІалгІай, селий, нохчий, ГІуозлой, татрий, кхы а дукхача кьамий салтий, цар котало яькхай моастагІчунгара», - аьлар ГалгІайчен кулгалхочо Келаматанакъан Махьмуд-Іаьлас, из кьаман истори хилар тІатошах.

Итт моттиге дІахьоргья укх шера ЕГЭ

Коазой Мадина

Тайп-тайпарча дешара моттигашкарча 10 доазон тІа, дІахьоргья укх шера ЕГЭ. Цох лаяча хьоахадир укх деношка дешареи Іилмани ГІулакхех йолча Министерствонна хьалхалаттача Цъхорой Ахьмад-Башира. Из хоам «Сердалога» бир министерствера.

Цу оагІонцарча баллах дувцаш, из лоархІаме болх боагІага боараме, цъяхакха кхоачамбоацар юкье доацаш, дІабахьа безилга хьалхадаькхар министра.

«Цу ГІулакха юкье хьалхехе кийчбenna нах хила безилга белгалдир министра», - йоах цигара бенача хоамо.

Баркал шоана карагІдаьнначох

ГалгІай мехкарча подстанцех, Россе Турпалхочун цІи тиллар

Іалой Муса

Сийлахь-боккхача Даьймехка тІем тІа Котало яьккха 80 шу дузаш, «Кьилбаседа Кавказа россеташа» Россе Турпалхочун, воккхагІа волча лейтенанта Кьоастой Ширване цІи тиллар, МагІалбика кхален цъхан керттерча ток лоаттагеча моттигах. «Вознесеновская-2» 110/35/6 кВ йола подстанци хІанзчул тІехьагІа цун цІи лелаеш хургья.

ЛаьрххІа дола вІашагІкхетар дІадихьар энергетикаша, шоай Даьхенцара безам боккха хиларца дувзадenna.

Мемориала сийленг хьаделлаш, Устарха Ширване тІема наькъах дувцар «Ингушэнерго» филиала кулгалхочо Котаганаькъан Кимрана, иштта Турпалхочун гаргарча наха Кьоастой Ширване, Аькхенаькъан Хьавас, Абдурзаканаькъан Аьсета.

Вай даьша сийрда лар йитай Даьхен исторен оагІонашка, из чоалхане никъ дІахьош. Цар денал, майрал гойташ долча масало вай чоагІду, - аьлар Котаганаькъан Кимрана. - Цох хьабаьнна нах ба яха цІи шоаех йоаккхаш бараш геттара белгалбала беза вахарца, ГІулакхашца. Иштта мара вай таро хургьяц тІехьа тІайоагІага тІехьенна воашкара масал гойта. Вайца

тахан вац Устарха Ширвани. Дала гешт долда цунна, бакъда яхаш я цІераш, оаха цунна а Сийлахь-боккхача Даьймехка тІема хІара білхочунна а баркал оал, уж ба вай доккхал де дезаш, царгара масал эца дезаш».

«Доккха баркал хилда цун халача къахьегамах, шоана карагІдаьннача дикача ГІулакхах - Россе Турпалхочун Кьоастой Ширване цІи малхаяккхарах, МагІалбика кхален керттерча подстанцена цун цІи яларах. КарагІдаьнна дика ГІулакхаш цІаккха а дицденна дисадац: массахана наха дагадоагІаш хиннад, шоаш балара уйла ца еш, кхывар кІалхарвоаккхаш, вайх хІаравар бахьан долаш, синош Іодакха кийча уж хилар», - аьлар Устарха Ширване гаргарча сага, философски Іилмай кандидата, ГалгІай паччахьалкхен университетта хьехархой факультета доцента, ГалгІай Республикан исбахьален искусствай Паччахьалкхен музея экскурсовода Аькхенаькъан Хьавас.

«Са безам ба цІихезача поэта Сулейменов Олжаса дешаш юкьедоаладе: «Цъхадика ГІулакх деча хана, цо ший дола хьинар дІадохийт цунах. Цул тІехьагІа кхыбола дегІа низ чуболл, кхыча эздеда даькъ тІа воаккх цо, нагахьа санна цу сага вала дегІадале, цох цун тІехььара сийрда сийг хул. Цу тайпа-

ра валар даим йоагаш йола сердал я. Цу сийго турпалхочун ший вахар меттел, ноахала вахар а сийрдадоаккх, - белгалдир Кьоастой Ширване гаргарча сага, ГалгІай Республикан искусствай цІихезача болхлочо, кхоллама, культурно-кхетачений Республикан цІен исбахьален кулгалхочо, Россе Паччахьалкхен Луначарский Анатолий Васильевича цІерагІча преме лауреата Абдурзаканаькъан Аьсета. - Баркал шоана из иштта кхетагедеш хиларах, баркал шоана Даьхен турпалхошца шо иштта лерхІам болаш хиларах».

Кьоастой Ширвани ваьв 1923 шера, ГалгІай Республикан Галашка. 1941-ча шера из ЦІеча Эскаре амал деш хилар. 1942-ча шера цо яьккхар Краснодарера тІема авиаце лётчикий ишкол. Цо тІема ГІулакх даьд Поволжерча, Сибарерча ГІонна лотаттаеш йолча авиаполкашка.

ТІем тІа хилар из, 1942 шера денз. Ил-2 яхача фецарча кемаца лелар из. Сигала ГІоттадир ший кема 100-зза, кхозза чов хилар цунна; бакъда, хІара чов мел хулача хана, ший тІема даькъе юхавоагІар. Курски тІема юкье цо йохайир 11 моастагІчун танк. АргІанара декхар кхоачашде вахача, цунна духьалдаьлар моастагІчун кхоь фецара кема. Турпалхочо царех цаІ чудахийтар, бакъ-

да цун кеманна а кхийтар герз, из дохадир. Лётчика вІаштІехьадаьлар ший даькъ тІа из Іохоаде. Цун машинах 17-зза герз кхийтта Іургаш даьхадар.

Устарха Ширвани даьъа лоацаш хиннав Белорусси, Прибалтика, Малхболен Пруссии мукъайоаккхаш. 1945 шера, Кёнигсберге чудахийтар немций форда кема, цу тІа вар 125 салтеи эпсари. Цига ший шоллагІа фецара котало яьккхар цо.

Цул тІехьагІа цун полк Берлина тІалаташ хиннача тІем тІа даьъа лоацаш хилар. Германи йожа массехк ди мара ца дисача хана, цо кхоалагІа моастагІчун фецара кема чудаийтар сгалара. Цунна елар Советски Союза Турпалхо яха цІи. Иштта елар йиь тІема орден: ЦІеча Байракха, ЦІеча Седькан, Даьймехка тІема 1-ча, 2-ча дозала.

ТІом йистебаьнначул тІехьагІа из хилар Прибалтийски тІема куран ВВСе. Ширвани вар фецара кемаш тохкача даькъ тІара болх беш. Из велар 1949 шера.

Сийлахь-боккхача Даьймехка тІем тІа денал, майрал гойтарах, 1995 шера, КІимарса бетта 6-ча дийнахьа №679 йолаш арадаьннача Российски Федераце Президента Амарах, Кьоастой Устарха Ширванена, венначул тІехьагІа, Россе Турпалхо яха цІи елар.

Кагирхой вахара проекташ увттае Юмалу Магасе

Гаьгенаькъан Мартина

Магасерча кагирхой ЦIагIа вахара проек-таш увттае Юмалуш, из гIулакх шаьрдеш ба къонабараш. Кхета-чен спикер цу моттига кулгал деш вола Веда-жананькъан Зоврбик ва. «Сердалога» из хоам бир цу моттигера.

«Грантех латта-ча яхашка дехар чу-далара гIулакхагара дIаволавленна, проекте чу-лаца мел дезараш белгал-дир Зоврбика цу кхетаче. Къаьстга терко тIаяхийтар лаьрхIачун, хьалхашка латтача декхарашта, хIана аьлча кхелахой хоржам царга хьежжа хул. Доакъ-ашхой раьза болаш чак-хьаьлар кхетаче», - йоах тхога кхачаца хоамо.

Пайдане дола хIама доаржаде, къахьега безам бола кагирхой юкьелоа-цаш я из.

Газацара кхоачам- боацараш дIадаха гIо дергда Шолжа кхален бахархошта

Гаьгенаькъан Мартина

«Газпром межрегионгаз Наьсаре» яхача оагIон болхлоша бахархой тIайибеш ди дIадиьхар. Газаца дувзаденна кхо-ачамбоацараш дIадаха аьттув хургба Шолжа кхален бахархой. Из хоам «Сердалога» бир цигарча зарбан болх лелабераша.

«Сахьатагара ялх са-хьат даллалца, наха хало ераш фуд тохкаш кхета-че дIахьоргья ООО «Газ-пром межрегионгаз Наьсаре» яхача оагIонна кулгал деча Лавнананькъан Элбер-да», - йоах хоамо. Белгалду, бахархоша тIадена цхьакка хаттар ца тохкаш дусаргдо-ацилга.

ГIалгIайчен мехктокхама музее шиь гойтам хьабийллар

Коазой Мадина

ГIалгIай паччахьалкхен мех-ктокхама музее цхьана хьа-бийллар, «Турпалхой денал дахаргда», «Даьхен лорбой» яха ши гойтам, уж хетадаьд 1941-1945 шерашка лаьтта-ча Сийлахь-боккхача тIема Коталон 80 шу дузаш хила-

ра. «Даьхен лорбой» гой-тама чуйоагIа 46 суртах латта оагIонаш, уж хетая-ьй бIухошта-гIалгIашта, уж лаьрххIа бола Новочеркас-скерча суртанчан Сухоруко-ва Еленай ший гойтам ба.

Музея зарбан болх ле-лабераша яхачох, карарча

хана Сухоруковас 200 совгIа гIалгIай портреташ даьд.

Гойтама автора яхачох, из цун дагадехар «Малсаганань-къан Тухан, ГIалгIайчен кхы-бола турпалхой» яха поэма язъеш. Цигара дайзар цунна «юхадаргдоаца гIалгIай къам», цул тIехьагIа из сур-таш тIа дилла лаьрхIар.

«Кхетаче дIахьош хила-ра бахьан да, Сийлахь-бок-кха Даьймехка тIом лаьтгача шерашка а, тахан лаьрххIаца операце мугIарашка а моастагIчунна духьала лат-таш, хьабоагIаца гIалгIай бIухой цIераш даим яхаш хи-лийтар», - аьлар мехктокхама музее.

ГIалгIайчен столицера «Ишкол 21» керда дешархой дIайибеш я

Аькхенаькъан Марем

хьаелла.

Магасерча ИТ-Академе даькъ тIа дIаболабу «Ишкол 21» керда дешархой хьа-эцаш бола болх. Проекто таро лу, хоамий технологей даькъ тIа эшаш йола про-фессеш Юмаяра наIараш

Из программа лаьрхIа я 18 шерал тIех ха яьннарашта, цар дийша хиларга е профес-сен говзалга хьежжа доацаш. Диплом а программирова-ни ховш хилар а цига эшаш дац. Кхоачам болаш да, шиь

онлайн-ловзар дIадахьар, фу кхетадеш ва хара, иштта «Ишкол 21» видеога хьажар.

«САФМАР» тоабо, из хьак-хеллача мецената Гуцаранань-къан Микаила новкъосталца, оаха ГIалгIайче дергайоалаю дешара оагIув, иштта паргIатта ИТ никъ хьабел-

лара йола таронаш», - аьлар мехка Кулгалхочо керда де-шархой хьаэцарах дувцаш.

Аьгинга бетта 23-ча дий-нахьа уж хьахаржара болх дIаболабергба. Цига дакъа лаца безам бараша аьтин-га бетта 19-ча денга кхачале дехар чудала деза.

ИнГУ хьехархочун толам безбир мехка

Коазой Мадина

«Таьрахъашцарча дешара гIулакхаца дувзаденнараш» - иштта цIи тиллар ИнГУ «Агрономи, МСХ» кафедра хьехархо волча Дзормотанаькъан Султана ше вIашагIбеллача балхах. Университета зарбан болх лелабераша белгалдечох, цун болх юкъеби-хьаб дешара даькьерча кердачари технологейи гIулакхех йолча Къаман реестра (РИМИТРО).

«РФ Илман гIулакхеги лакхарча дешареи Министертвост, МОО «Лакхерча Ишкола хьехархой Лиго» хьаллаьцад из гIулакх. Федеральни оагIонца лоархIаме моттиг дIалоацаш да таьрахъашцарча дешарах дола дакъа», - белгалдир мехкарча кертерча вузе.

Вайна массанена тоам беш да из аьттув вай мехка-хочун балар. Дукха ха йоацаш дикача оагIорахъа белгалбаьлар вай хургбола лораш, хIаьта тахан дешара оагIонца дикахетар хиннад вайна. Дагадох, эггара хьалхарча гIалгIай Президента аьнна дешаш: «ГIалгIайче, дIахьалха гIо!»

«Кванторианцаш» юха а шоай начIал гойташ ба

Гаьгенаькъан Мартина

Python меттацарча программированех йолча республикерча яхъашка, лакха начIал гойташ, белгалбаьлар «Кванториум» яхача берий технопарка доакъашхой. Из хоам «Сердалога» бир цу моттигера.

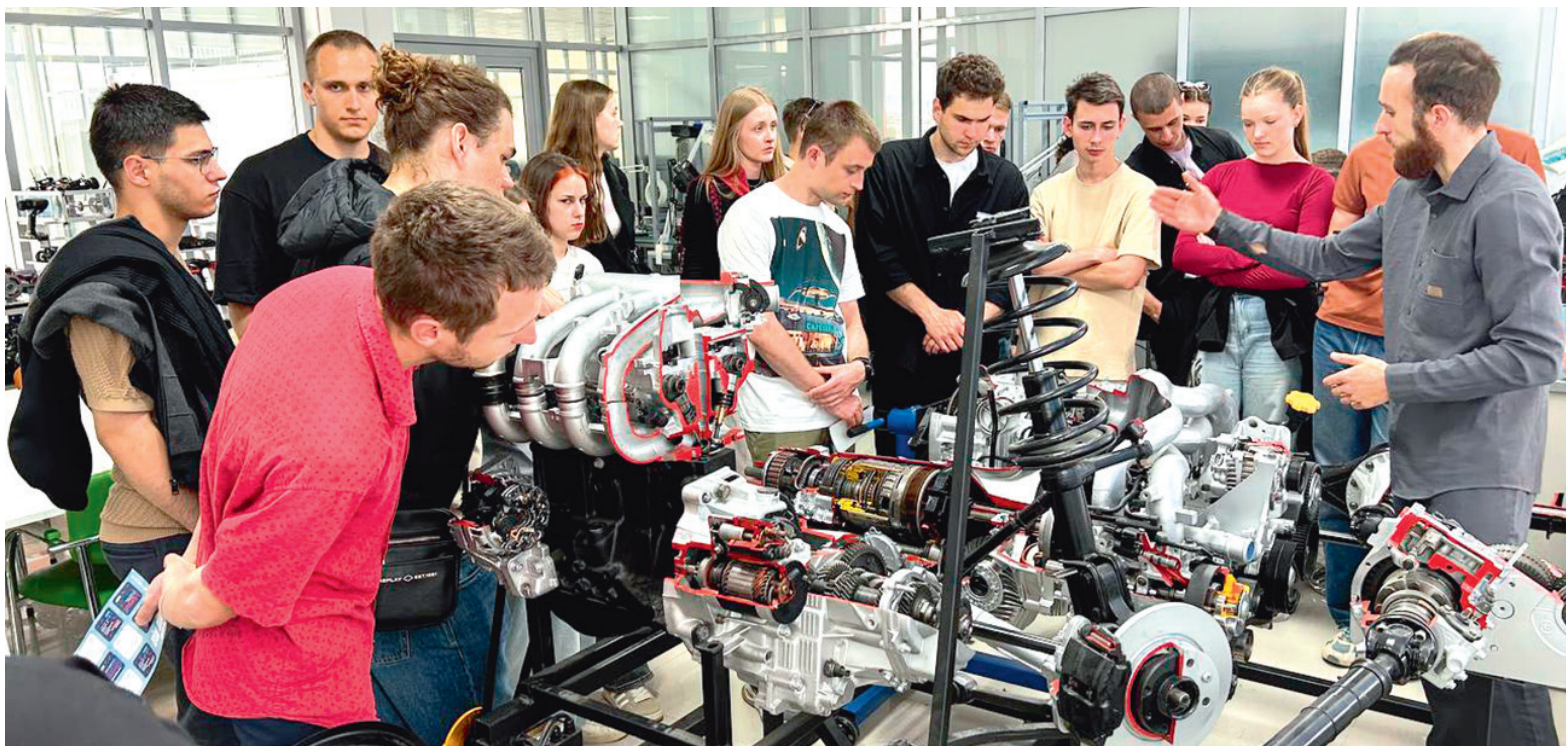
«Программага диллача, республикера 30 программист

кодированех, шифрованех, хоам лахарах дола гIулакх чакхдаккха дезаш вар. Шолжа-Шахьарерча таьрахъий оагIонцара болх бовзийташ йолча моттиге дIайихъача яхъе шоай кхетама хьал гойта аьттув баьлар дешархой. Котало яьккхар «Кванториума» доакъашхо волча Тименаькъан Мухьмада, иштта дикача оагIорахъа белгалбаьлар Iарчакханаькъан Ислам.

КхоалагIа хилар Дзейтанаькъан Аслан», - дийцар тха газетага.

Технопарко даькьалабувц дешархой IT оагIонца иштта лоархIаме гIа баккхарца.

Проекта чудоагIаш, ГIалгIай мехка вена хилар тайп-тайпарча моттигашкара 50 студент

Гаьгенаькъан Мартина

Тайп-тайпарча российский моттигашкара ГIалгIай Республике вена хилар 50 студент. «Никъ беш хиларал дукхагIа» яхача проекта чудоагIаш дар уж бахкар.

Хьаьший баха хилар Республикански «Кванториум» яхача берий технопарке, царна дийцар ГIалгIайчен дешара моттигах, цига хоамий Илмаш Iомадеш хиларах.

«Никъ беш хиларал

дукхагIа» яха проект хиларах, ерригроссийски олимпиаде котбаьннарашта яйра лаборатореш, пхьоаллеш, цига ГIалгIайчен дешархоша робототехника, программировани, 3D-моделеш Iомаю, цул совгIа кхы дукха говза-

лаш караерзаю.

Хьашашта йийцар таханарча заман технологеш, уж вахара юкъеяхар берашта Iомадеш хиларах», - аьлар цу дешара моттигера хьабайтача хоамо.

Наьсарен аргIанара лаьттан дакъа республикан доалахъа дерзадир

Йовлой Ясмина

ГIалгIайчен судо республикан доалахъара 600 квадратни метр лаьтта юхадаьккхар, яхаш, дийцар «Сердало» газетага шахъара администраце.

«Цу тайпара болх дIабахъаро хьагойт Наьсарен администраце, моттигерча Iаьдало бокьонах доацар соцадаь хилар. Шоай оагIорахъара доал деча даькъ тIарча викалаша а суде лоткъам чубелар. Хьалхарча аргIагIа юхадоах юкъарлон даькъ тIара доалахъара лаьтташ», - аьлар Оздой Руслана.

Уж юхадахаха бахъан да каьхаташ харцахъа хилар, лаьттанца дIахьош болча балха, каьхаташцара гIулакх каььгга хила деза.

Кхоачамбоацараш гуча-даьхар шахъара прокуратуро.

ГІалгіай метта хетадаь къамаьл хилар Москве

Коазой Мадина

Наьна метта хьал то-адарах лаьца кхета-че дІайихьар Москвер-ча массазарча викала фусаме. Цига дешаш бола студенташ бар вІашагІххетаре гулбен-нараш. «Сердалога» из хоам бир цу моттигера.

Ерригача Россее къа-машта юкьерча кагир-хой союза хьалха латта-ча Оздой Инала кхета-че гойтар «ГІалгіай мотт йовхьашца, дешашца» яха проект. Цу оагІонга ГІолла аьттув баьннарех, иштта бола болх вай къа-ман мотт лорабара ГІехьа мел лоархІаме ба дийцар цу кхетаче.

«Кагирхошта юкье наьна мотт боаржабарах, цун-цара лерхІам чІоагІбара ГІехьа юкьедоаладе деза-рех дийцар гулбеннара-ша. Кхувш латташ йолча ГІехьено наьна мотт цІена лебар, цун хІама хьал-лацар геттара лоархІаме да тахан, цудухьа цу оагІонцара болх дикка бо-аржабе лерхІ дІахоюдача хана», - белгалдир Мос-скверча ГІалгіайчен мас-сазарча викала фусаме гулбенна хиннараша.

ГІалгіайчен бахархой хьажа таро я «Тхо цІадоагІаргда, нани» яхача спектаклага

Гаьгенаькъан Мартина

Коталон Ди долаш, ГІалгіай паччахьалк-хен ашарий-драматиче-ски эрсий театро гойтар-гья Боканаькъан Ахь-мада «Тиша цІа» яхача повестах оттаяь «Тхо цІадоагІаргда, нани» яха спектакль. Из хоам «Сер-дало» газетага бир теа-тра зарбан болх лелабе-ча Султиганаькъан Іарбе.

«Хьажархошта гургда дог тохадолийташ дола, Даьхен лорбой цхьан цІагІара кхоь волча фусамера хала вахар. Трагеде хьагойт бокьон-ца дола ГІалгіай къаман викалаша Сийлахь-боккха Даьймехка тІом лаьтта-ча шерашка лайна хало», - аьлар хоамо.

Белгалду, театро из спек-такль, духхьашха оттаяь, гойтар 30 шу хьалха. Цу хана Боканаькъан Ахьма-да белгалдир, юхь ловзае-рий болх дика вІашагІбелла хилар, иштта режиссёра лакха говзал йола къахье-гам.

Шолжерча бахархошта езаелар «Тушоли» яха фестиваль

Гаьгенаькъан Мартина

ГІалгіайчен бахархой таро хилар Къахьегама цІай долча біаьстен дийнахьа Шолжа-Шахьаре дІахьош хиннача дешархой кхоллама кхетаченга хьажа. Из хоам «Сердало» га-зетага бир Шолжа кхален ад-

министраце.

«Массаза санна кхетаче дІайихьар кхален культуран цІагІа. Берий халхара «Эздий» яхача ансамбло ший говзал гой-тар. «Маьлха Аза» яхача про-грамманна чудоагІаш, тайп-тайпарча ишколай дешархоша

шоаш пхьоал деш кхелла бал-хаш довзийтар. Иштта чІоагІа самукъадаьлар культуран цІихезача болхлоша лекхача ашарех. Цу даькье толам баь-ккхарашта совгІаташ делар», - йоах хоамо.

Белгалду, цига дакъа лоацаш бар беза хьаьший: РФ Прези-

дента чубоагІаш бола болх бу берий бокьонаш лораяра ви-кала гІонча Кристина Влади-мировна Илюшина, ГІалгіай Республикан берий бокьонех йола Чахкенаькъан Зарема, Ре-спубликански халкъа кхоллама цІен говзанча Абдурзаканаь-къан Аьсет.

Суртанчацара аргІанара кхетаче дІайихьар ИЗО музее

Коазой Мадина

Суртанчацара аргІанара кхе-таче дІайихьар паччахьалк-хен музее. Республикерча суртанчий союза доакъаш-хо, дошо хІамаш хьаеш вола лакха начІал дола говзанча

Дахкилганаькъан Бек-хан вар укх наькъа, веза хьаьша ваь, музее вийхар.

«Суртанчацара мук» яха проект, кхоллама оагІонца сакьердалуча наха юкье, дикка яржаш латт. Тайп-

тайпарча ханага кхаьча нах ба суртанчаца кхетаче е лов-раш.

«Къаьстта терко еш дий-цар Бек-хана, таханарча хана суртанча волча сага дІахьоча наькъах. Кагирхошта накъа-даргдола, суртанчан болх

ма барра боаржабеш дола хІамаш дар цо дийцараш. Суртанчан болх дукха беза-раша белгалдир, лакха начІал долча сагацара кхетаче мел лоархІам болаш я», - хоам бу «Сердало» газетага музее болхлоша.

Блашерашка яхаргья цар цѣраш

Тѣмцара хлама чакхда-
ннадяхаиллибашагиделлар
нийса вац! Сийлахь-бок-
кхача Даьмехка тѣмцара
гѣлгѣй хлама чакхдар-
да, тѣма юкѣ дакѣ лоа-
цаш мел хин-нарий цѣраш
исторена йовзача хана!
Дукхача шерашка фаши-
ста наькъаш тедаш хинна-
ча гѣлгѣй къаман къонгий
цѣраш къайлакхухаш, уж
дийнѣ бокѣо ца луш, лаьт-
тай паччахьалкхен полити-
ка. Къаман деналах, майра-
лах бизза хинна толашагѣ
бола къонгаш фашист во-
хавеш, шоай синош ца кхо-
деш латтача хана, стали-
на-бере бѣха операци чак-
хйоаккхаш шийлача, бирса-
ча Сибре бахьитар мехках
бохабѣ къоаной, кхалнах,
бераш. Ла ма мога хала
дола хлама такха дийзар
наьха. Брестски крепость
мукъайоаккхаш гѣлгѣйша,
нохчаша гойта майрал,
денал дѣдоадир бѣха-ча
наха.

Турпалал гойтарах
йоагѣлш хинна майдил-
гаш, орденаш хъаяланзар,
гѣлгѣй ноаноша баьча май-
рача къонгашта. Хѣа тахан
ший бѣхагѣ мехкабѣах
хиннача тѣма доакъашхой
орденаш, майдилгаш хъате-
лаш, из гѣулакх дийндеш да
ѣаьдал. Цу тѣма юкѣ хин-
нача, вицѣаьча турпалхочун,
Чербажанаькъан Басай Мух-
тара сурт да оаха тахан отта-
дер. Тхона цох ховш дар гет-
тара кѣзига да, бакѣда уйла
е хлама да из... Барайтта шу
даланза волаш, Пригородни
кхалерча Мочкѣий-Юрт оа-
лачара вахар тѣм тѣа Басай
Мухтар. Кхы бѣлгавовизар

из цѣлгѣлчѣ наха! Ший
тѣма деноех дувцаш каьха-
таш яздыр, ше бахьан долаш
цѣхаккха сага цѣйвала ве-
заргѣац, моастагѣа оаха во-
хавергѣа, беррига низ ураот-
табаь, яхаш... 1944-ча шера
къам мехкадаьккхача хана
байра Мухтарацара бувзам.
Дийна бисача бѣухоша дув-
цар, къам мехках дохадаьд
аьлча тѣша шоашта мел хала
дар... Вѣалла хила йиш йолаш
дий из аьнна хетар.

Чербажанаькъан Мухтар
коталон денга кхѣачавале а,
Германи эшаь кѣира даьл-
ча човнѣх госпитале кхелхав.
Эггара чѣоагѣлгѣа цун йоткъам
баьр, котало яккха ше чуу-да-
ча хана, из котало езача пач-
чахьалкхено ший нах баха-
чара бохабар хинна хургѣа,
е хайна хургѣац цунна къам
мехкадаьккхалга, цѣлгѣла
вѣалла каьхат цадаро хал-
чаоттабаь хургѣа из миска...
Казахстане кхѣача ший
цѣлгѣлчѣ наха шийца був-
зам лийхалга цунна сенах
ховргѣа? Тѣма шерашка
а тѣом баьлча а, лийхар
из ший наха, бакѣда цѣхак-
кха хлама кораданзар царна.
Вѣалла а тѣша дог дагѣацар
из дийна вац яхилгах... Шоай
нахах хѣакхеташ хинна кхы-
бола гѣлгѣй, нохчий бѣухой
санна, шоай во! а цѣаварга,
иштта гучаваларга сатув-
сар. Шоай нах лѣхаш бѣухоша
дукха шераш доахилга ховра
царна, дѣго сатувсар иштта
Мухтар а гучаваларга.

1966-ча шера дукха къа-
хьийга корайир царна Мух-
тара лар. Советски эскара
юкѣра байна салтий лохаш
хиннача оагѣлон болхло волча
Костылевс 1966-ча шерарча
бе-карга бетта 30-ча дийна-

хѣа Павлодарски областѣр-
ча Экибастузски горвоен-
коматага яздыча каьхата тѣа
йоахар: «Оаш яздыча каьха-
та духѣала хоам бу, Буро тѣа
1914-ча шера ваь хинна Чер-
бажанаькъан Басай Мухтар
човнѣх 1945-ча шера 15.05
кхалхав, дѣавелла воалла
молтиг - Германи, Чербес-
дорф. 1945-ча шера из каьхат
Пригородни кхалерча РВК
дѣадахьийта хиннад».

Пригородни кхалерча во-
енкомата болхлой селлара
дѣг чу къахетамах хлама до-
ацаш хиларо тамаш йит... 20
шера цун нахах из хоам лоч-
къабаь баьгѣаб уж! Ма дарра
аьлча-м цар дѣгаш иштта хи-
лара бахьан вайна масса-
нена довзаш да, дукха хана
денз. 1992-ча шерарча Іан
шоллагѣа бетта арадаьнна-
ча «Глашатай» яхача газе-
та «Дагалоаттама книжка
тѣа» Чербажанаькъан Мух-
тар тѣма аренашка кхелхав
аьнна белгалву, хоам бу из
цамогаш хинна веннав, яхаш,
хѣа тѣма каьхатага дѣл-
лача, из човнѣх веннав. Гуш
да-кх «лоалахой» тѣма юкѣ
хинна гѣлгѣй ма хулла
кѣизигагѣа хилийта гѣрташ
къахьѣгаш хѣабаьхалга.
Дуккханешта юкѣ Чербажа-
наькъан мара гѣлгѣй тай-
пан цѣи яц, теркалде деза,
Мухтар малагѣа молтиге ваь
хиннав цига оттадаь доацѣл-
га... Цѣцвала хлама дац из?!
Цун бахьан а вай дика кхета-
ду. 20 шера тѣхѣабиса, шоай
саг веннилга белгалдеш хоам
бѣча, цун тѣма совѣлатѣх
ха гѣрт цѣлгѣла нах, царга
гѣула дикагѣа бовзаш хул
бѣухочун тѣма аренашка-
ра никѣ. СССР Миноборо-
на керттѣрча оагѣлонгара дѣна-
ча каьхатах, вай мехкахо-
ча «Тѣма аренашка белгалвала-
рах» яха цѣа майдилг енна
хиннай, из а тѣом иьстебоа-
лача хана, 45-ча шера еннай
йоах... Бакѣда, хила йиш яц
аьнна цѣлгѣа тоха догдоагѣа!

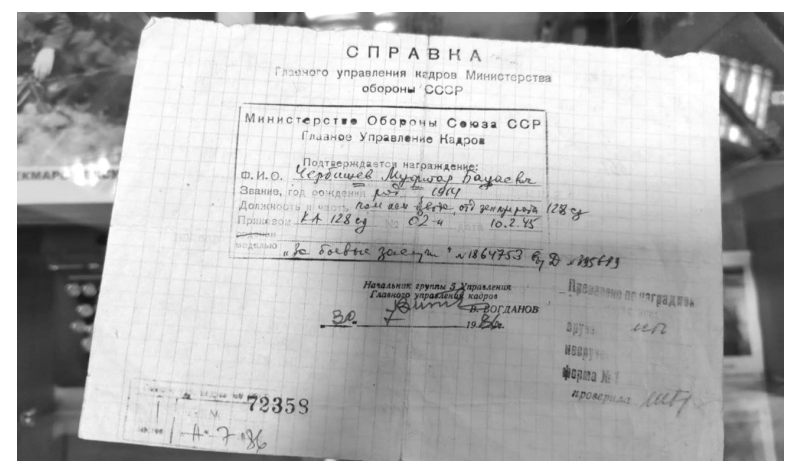
Иччархой взвода кул-
галхочун гѣонча волаш, фа-
шист вохавеш лаьтгѣа сага
из цѣа майдилг мара енна-
яц аьлча тѣша хала да, хѣана
аьлча къаьстта команди-
раш, командирий гѣончаш ба
хѣалхалатташ еррига хало

шоай бѣлаж тѣа токхаш хин-
нараш... Цох дола бакѣдар
тѣма архивашка дайнад, из
тѣшаме да! Тѣма совѣлаташ
цунна хѣожадаь хинна хург-
да, бакѣда, гѣлгѣа хиларах
дѣлакхачийтадац. Моастагѣчун
коа дѣачукхачалца тѣом
бѣш чакхѣаьнна саг массѣх-
каза белгал ца вѣш хиннав

наькъан Мухтар.

Ший са ца кхѣдеш, кхе-
рам яхача дешо юха ца воак-
кхаш Германе дѣачуаьнна
гѣлгѣй къаман деналах
визза хинна во! Тахан вай
да цун цѣи дийнѣ езараш,
тѣхѣен дѣайовзийта езараш!
Мемориальни молтигашка
дѣязѣаь латташ хила вѣза

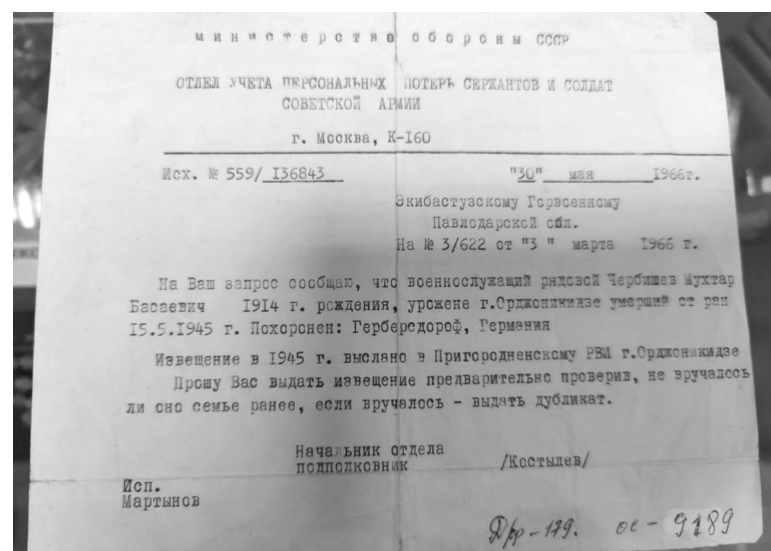
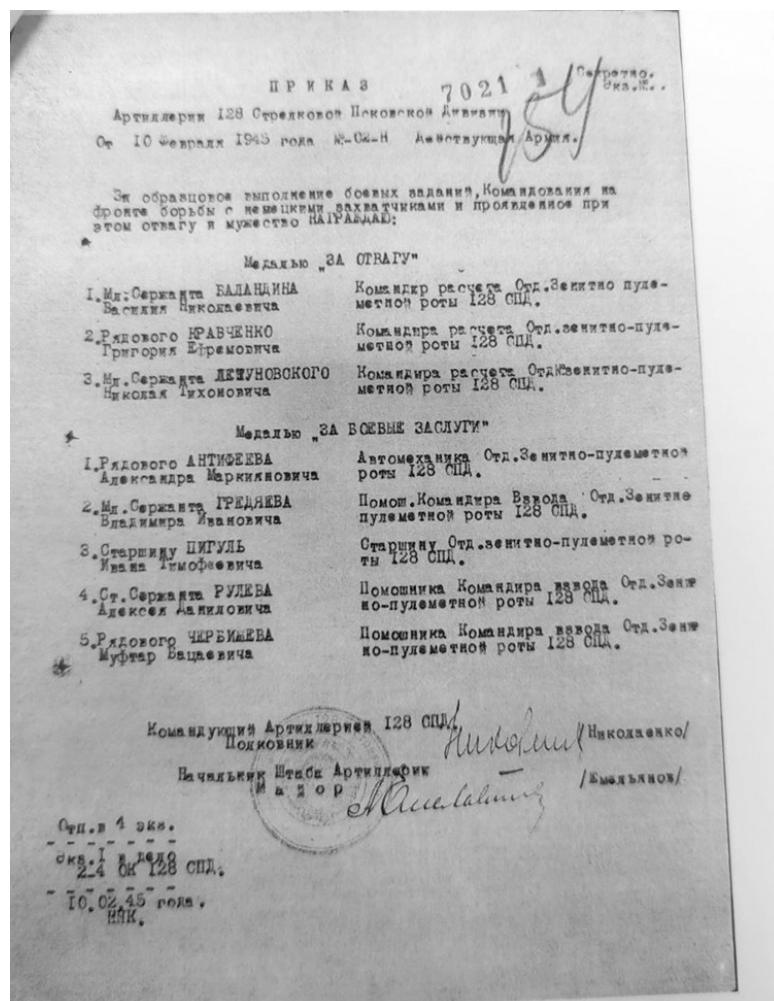

яхар тѣша хала долаш хлама
да! Тѣом болабеннача хана
дѣаваха, Коталонга кхаччал-
ца фашистѣх латаш чакхѣа-
нна вай мехкахо Чербажа-

Чербажанаькъан Мухтар.
Вай, вайна тѣхѣа боагѣрий
дѣгашка, уйлашка яха езаш
я Коталон ди гаргадоаладе
гѣрташ лаьтгѣа къонгий
цѣраш. Миллионаш болча
бѣухошта юкѣ; эзараш-эза-
раш гѣлгѣй къаман къон-
гаш лаьтгаб; шоай майрал-
ца, деналца гонахѣа хин-
нараш цѣцбоахаш. Къаман
хѣара бѣухочун цѣи йовзаш
хила еза, тохкама болх со-
цабе йиш яц, тахан йовзаш
йоаца цѣраш дийнѣ езараш
вай да, къаман бокѣо лорая-
раш хургѣа вай тѣаккха!

Йоазув кийчдаьр

Угурчанаькъан Азат-Гири.
(«Сердало», №99 (10223),
2009 шера аьтинга
бетта 25 ди)

Сийлахь-боккха Даьймехка тлом болаш, СССРа Турпалхо яха цѝи яла оттабаь Галгѝайчен бахархой

(Йоккхача Коталон 80 шу дизарга)

«Советский Союз Турпалхо» яха цѝи СССРа ханашка эггара лакхагѝа лоархѝаш яр; паччахьалкхен, юкь-арлон хьалхашка турпала толамаш дахарца белгалваларах. Из чѝоагѝьяьр 1934 шера бекарга бетта. Хьалхара из совгѝат денарех хилар, «Челюскин» яха шан юкье лела кема кѝалхардоаккхаш денал гойта ворхѝ лѝтчик. Из лелаш вола сѝаг лоархѝаш вар наха. Царна юкье бар цѝихеза командираш, лѝтчикаш, лораш, иштга доккхий гѝулакхаш карагѝаьнна салтий. Советски Союз дукхагѝа бола турпалхой - 90% совгѝа-хилар Сийлахь-боккха Даьймехка тлом лат-таш. Цу хана Галгѝайчен шин сага «Дошо Седкѝа» оала майдилг елар - подполковника Харланов Степан Ивановича, гварде сержанта Виноградов Иван Ивановича.

1995-ча шера Российски Федераци Турпал яха цѝи елар Галгѝайчера хьаваьннача Сийлахь-боккхача Даьймехка тѝема кхаь доакѝашхоочо - авиаце воккхагѝа волча лейтенанта Малсаганакъан Татархана Ахьмада, Къоастой Устарха Ширванена, иштга зламагѝа волча авиаце лейтенанта Оздой Ахьмада Мурада. Хьалхарча шиннена - венначул тѝехьагѝа.

Бакѝда, из цѝи еннарах бувцача хана, бицбе йиш яц Советски Союз Турпал яха цѝи яла оттабаьраш, бакѝда из хѝа ца эцаш бисараш. Царех дувцаргда вай дѝахо.

Кхоартой Дабѝе Жабраил, Сийлахь-боккхача Даьймехка тѝем тѝа цѝихезарех вар, Сталинградагара Кѝенигсбергга кхаччалца, тайп-тайпарча тѝема даькѝ тѝа толамаш доахаш дѝавахар из. Из ваьвар 1907 шера, оагѝой бетта 25-ча дийнахѝа Терски областа Наьсарен куран Крепость оалача юрта (хѝанз из я Галгѝай Республикан Дошлакѝий-Юрт). Тѝем тѝа из хиннав 114-ча Нохч-Галгѝай кѝаман дошлой бѝуна штаба комиссар. Цул тѝехьагѝа из тѝема гѝулакх дѝахьош хиннав 115-ча Гѝабартой-Балхарой кѝаман дошлой бѝуна чувоагѝаш, из иштга хиннав 561-ча иччархой сура тохкамхо, 91-ча иччархой бѝун штаба кулгалхочун гѝонча.

1943 шера тушола бетта

денз из хилар 346-ча Дебальцевски иччархой бѝун тохкамхой штаба отдела кулгалхо; 1944 шера кѝимарса бетта денз, - 13-ча Гвардейски иччархой корпус штаба тохкамхой отдела кулгалхо.

Капитана Кхоартой Жабраила Советски Союз Турпал яха цѝи хьожайир 1943 шера Сиваш оалача моттиге лаьтта дола тѝема хьал доьзара декхар дика кхоачаш-дарах:

«Капитана Кхоартойчо дика вѝашагѝехкар тохкама сура тоабаш, уж дѝахьожабир Сиваша даькѝ тѝара декхараш кхоачашде, иштга дѝа-юха баьржа Сиваше чубаьлар денал, майрал гойташ... Тѝема декхараш дика кхоачашдарах, шийгара дика масал гойтарых «Советски Союз Турпалхо» яха цѝи яла езаш яр цунна. Бакѝда цунна меттел, «Даьхен тѝема 1-ча дозала» орден мара яланзар.

Шоллагѝа вола вай мехкахо, лакхара совгѝат дала лаьрхѝа хинна, **Колчанов Николай Ульянович** ваьвар 1909-ча шера Терски областа Шолжа кхален Сипсой-Гѝалий тѝа (хѝанз Галгѝай Республикан Шолже).

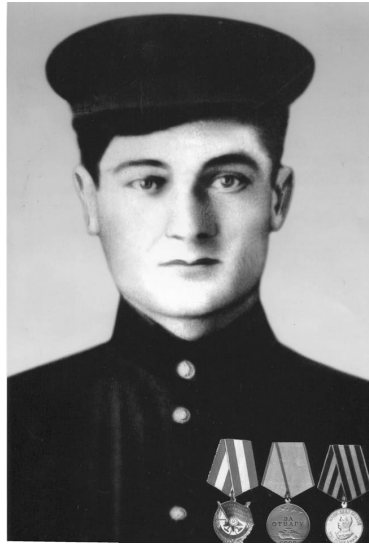
Из хилар гѝазкхий тѝема доакѝошца, цул совгѝа из хилар 36-ча Кубански Гварде гѝазкхий дошлой сураца, 10-ча Гвардейски кубански гѝазкхий дошлой бѝуна чувоагѝаш. Цун лакхара совгѝат делар 1943-ча шера, Гѝирман, Херсона даькѝ тѝа го баь хинначара арабоалаш, цо дика тѝема декхар кхоачашдарах. Кхоартой Жабраила нийсденнача тайпара, цун совгѝат а Даьхен тѝема 1-ча дозала орденца хийцар.

Кострыкин Николай Иванович (е Кострикин) ваьвар 1914-ча шера оагѝой бетта 10-ча дийнахѝа Терски областа Сунженски даькѝа Троицки оалача станице (хѝанз - Галгѝай Республикан Эбарга-Юрт). Тѝем тѝа Кострыкин вар иччархой бѝун майор, 257-ча иччархой сура, 958-ча политдаькѝа командира гѝонча.

1943 шера тушола бетта 9-ча дийнахѝа чѝоагѝа човѝ хиннача Кострыкина а Советски Союз Турпал яха цѝи хьожайир, цо 1943 шера лайчилла бетта 11-ча дийнахѝа Сиваш хи тѝа тѝом дѝабахѝарах. Совгѝатий оагѝон тѝара: «Кострыкин тѝема гѝулакх дика довзаш, кхеташ, лоархѝаш вола командир ва. Сиваш хи тѝара моастагѝчун хьал доьзара тѝема декхар кхоачашдеш, цо лоацѝаца хана боккха политикан-кхетам балара болх дѝабихѝар, шийгара масал гойташ, из вахар гѝетара а шийлача хи чу гѝолла. Гѝирман доазон тѝагѝолла водаш, Кострыкина ший масалца денал ураоттадора бѝухой, цу тайпара хьалхарча дийнахѝа цар таро хилар 20-30 км дѝахобаха. Хѝаьккхар ши юрт, есарал воалавир 23 сѝаг, иштга герзах йиза ший склад. Цига цо гойтача деналах, майралах цунна йоагѝаш яр «Советски Союз Турпал» яха цѝи, бакѝда из хийцар Цѝеча Байракха орден.

Кѝуренаькѝан Жамалда Жабраил ваьвар 1922 шера Галгѝайчен Буро кѝалха. Сийлахь-боккха Даьймехка тѝом хьобаьча дийнахѝа денз, бувзама даькѝа командир вар из.

Воккхагѝа волча сержанта Кѝуренаькѝан Жабраила 1944 шера кѝимарса бетта 4-ча дийнахѝа Советски Союз Турпал яха цѝи хьожайир Малхбузен Двина

оалча хи тѝа кхоачашдаьча тѝема декхарах.

Жабраил шийца хиннача кхаь салтечунца, бе йоалаш автомат а йолаш, хил дѝехьаваьлар. Ший деналца Кѝуренаькѝанчо новкѝостал дир шийна духьалара моастагѝчо тѝом хьабеш хинна моттиг хѝаьккха», - йоах совгѝатаца еннача каьхата оагѝоно. Бакѝда Советски Союз Турпал яха цѝи хийцар Цѝеча Байракха орденца.

НГѝАССРа Магѝалбика кхале ваь **Морякин Семѝен Антонович** эскаре тѝахьийхавар, 43 шу даьннача хана. Из хилар 383-ча иччархой дивизе 33-ча эскаре, зламагѝа вола сержант волаш.

Сержанта Морякина совгѝат делар 1945 шера саькура бетта 7-ча дийнахѝа. Цунна деза совгѝат дала лаьрхѝар Фюрстенберг-Шахѝара Одер хи тѝагѝолла тѝема декхар кхоачашдеш цо даьхача толамех. Совгѝата каьхата тѝара:

«Сержант Морякина, ше воккха вар аьнна доацаш, 5.02.1945 шера Фюрстенберг-Шахѝара юхе Одера дѝехьавоалаш денал, майрал гойтар.

Цо ший масалца шийна юхерча бѝухой денал ураоттадора. «Атака» яхача дешаца хьалхарчарех чукхоссалора хи чу, ша санна шийла хийюкѝагагѝолладолча, даггара хьадетташ долча герза пхорашта кѝалха, ша бохаш хи чу ю чу а ухах, дѝехьаваьлар шийна тѝехѝа бѝухой а болаш, цига моастагѝчунца дѝагѝалбаха лата эттар. Цо моастагѝчунгара пулемѝт хѝа а ѝаьккха, шийна уллурча салташта аьттув белар хил дѝехьабала. ...Ший деналца, майралца цо кхоачашдир Одер хи тѝара тѝема декхар, иштга дѝехѝарча берда

тѝара тѝема моттиг а хѝаьккхар.

Бакѝда, кѝона воацача бѝухочун могашал гоальѝаьлар, шийлача хи чу из латарах цамогаш хилар, ши ди даьлча, 1945 шера саькура бетта 9-ча дийнахѝа из кхелхар.

Венначул тѝехьагѝа Советски Союз Турпалхо яхача цѝера меттел, Цѝеча Байракха орден елар цунна.

Цѝхѝаькха а вар Галгѝайчен вахархо **Георгий Андреевич Табаев**, из ваьвар 1920 шера ардара бетта 20-ча дийнахѝа Шолжа куран Сипсой-Гѝалан цѝермашина станце (хѝанз - Галгѝай Республикан Шолжа-Шахѝар).

Из тѝем тѝа вигар 1944-ча шера бекарга бетта. Сапѝр Табаев дукхача тѝема моттигашка даькѝа лоацаш хилар, царех яр Одесски, Берлински, Пражски, иштга кхѝйола тѝема операцеш.

Табаев Георгена СССР Турпалхо яха цѝи хьожаяьр, Германе Риза-Шахѝара юххерча Эльбан цхѝан берда тѝара вокх берда тѝа тѝема доакѝош, герз дѝехьадоаккхаш, 1945 шера бекарга бетта 17-ча дийнахѝа цо гойтача тѝема толамех. Дерригаш а дѝалаьрхѝаца, из тѝема хьал дѝахьош, старшина волча Табаева гилакема дѝехьадувлаш хилар хьадеттача моастагѝчун герза кѝалха 121-зза, цо дѝехьаваьккхар 1000 гаргга сѝаг, 1500 герзах йиза ѝаьшкаш, 90 гаргга доарахо.

СССРа Лакхехѝарча Совета Президиума Амарах, Г. А. Табаевна дала оттадаь хиннача совгѝата меттел, 1-гѝа дозал дола Денала орден елар, цох хилар Денала орден визза кавалер.

Уж берригаш а вай республикан бахархой ба, царех дола, царна Советски Союз Турпалхо аьнна цѝи енна хилар чѝоагѝиде вѝаштѝехьаьннад. Галгѝайчен Госархиво дѝахо болх дѝахѝу керда хомаш лохаш, тхо тешаш да дѝахойодача хана уж кхѝа а дукхагѝа хургхиларах.

РФ Герзашцарча низий Министерствон Керттерча архива каьхаташ тѝара.

Патанаькѝан Гѝалихан, Галгѝай Республикан Госархива хьалхале лелаю болхло.

Мах боацаш,
цй йоаца
лазар дий
хьожаш
лорашка
чакхбала йиш
я, цйай долча
деношка

Курскенаькъан ИбрахИм

Сийлахь-боккхача
Даймехка тIем тIа
Котало яккха 80 шу
дузаш, ГIалгIай Ре-
спубликан унахцIенон
Министерствос вай ба-
хархошта таро лу, мах
а боацаш, шоай мога-
шалга хьажа – респу-
бликан онкологически
диспансере чакхбала.
Из болам Пхылекьон-
гий-Юрта дIахьоргба,
2025 шера майтсе-
ла бетта 3-10-ча де-
ношка, яхаш, дий-
цар ГIалгIайчен
унахцIенон Министе-
рствон зарбан болх ле-
лабаша.

ГIалгIайчен роствардейцаша вIашагIъехкар, шоаш доал деча ишколашка, Денала урокаш

Гаьгенаькъан Марина

ГIалгIай Республике гIолла
йолча Ростварде урхаллено
доал деш йолча ишколашка,
Чернобыльски атомни элек-
тروстанце авари хинна 39 шу
далара хетаяь Денала уро-
каш дIайихьар, яхаш, дийцар
«Сердало» газетага ГIалгIай
Республике гIолла йолча Ро-
сварде зарбан болх лелаба-

рах бехктокхаме секретарь
йолча Сампенаькъан Сали-
мас.

«Цу даькъ тIарча викалаша
берий теркам тIазар, Россес ис-
торен чу цу хана этта хинна
из хьал лоархIаме хилара. Бе-
рашта дийцар, авари хилар ба-
хьан долаш, 31 саг валарах; цул
совгIа, 600 эзар саг, из чоалха-
не хьал дIадоаккхаш кьахьий-

гарех, радиаци хинна а висар.
Керттера белгалдоаккхаш хин-
нар дар, денал гойташ, шоай
могашал ехка, берригаш а
цаI санна цига оттар», - аьлар
хоамо.

«Цу тайпара кхетаченаш де-
шара моттигашка оаха ю каст-
каста. Тхо хьож кхувш йоагIаца
тIехьен Дайхенцара безам со-
вбаккха, шоай Дайхенца дувза-
денна истори царна довзийта.

ЛоархIаме да, вай тIехьенна
турпалхой цIераш йовзаш
хилар, шоай синош Iодаьхка,
цар дунен тIара чоалхане хьал
юхатохар. Царна карагIдаьнна
массахана дIаяздаь хургда
мехка турпалча оагIон тIа», -
лоархI дувзача даькъ тIарча
урхаллен кулгалхочун гIончас,
подполковника Албетков Ан-
дрейс.

Коталон Денна хетабаь классал арахьара болх дIабихьар ишколашка

Коазой Мадина

«ЛоархIаме кьамаьл» яхача
проектацара кхетаченаш
дIайихьар вай мехкарча иш-
колашка. Коталон 80 шу диза-

ра хетаяь яр уж. «Сердалога»
из хоам бир цу оагIонцарча
министерствос.

Берашта дийцар Коталон Ди
гаргадоаладеш, фашиста наь-

къаш тедаш лаьтгача бIухоех.
Тема сурт гойтача видеошка
хьежаш, салташкара иха каьха-
таш дешаш, бIухой цIераш йов-
заш ха дIайихьар дешархоша.

«Коталон Ди вайна масса-

нена доккха, лоархIаме Ди
да! Даьхе езаш мел бараш
вIашкаозаш дола цйай да
хьатIадоагIар!» - белгалдир де-
шареи Iилмани гIулакхех йолча
Министерстве.

«Хьалххе а лорашка
чакхвоалаш хиларо таро
лу цIийоацар оалача ла-
зара дарба де. Цуду-
хьа цу болама чудоагIаш
да, мах боацаш, лазар
дий хьожаш нах чакхба-
хар, кхыдола дарбаш дар.
Наькха кизга оттаде йиш
йолаш ба кхалнах, цIека
лазар дий хьажа а рент-
ген яккха а таро я. МаIаца
наьха а таро я наькха КТ,
УЗИ яккха, цIека лазар
дий хьажа, ПСА боарам
хара анализ дIачуяла», -
йоах хоамо.

ГIалгIайчен унахцIенон
Министерствос вай ба-
хархой тIахьех, уж
лоархIам бола моттигаш
лелаяра, шоай ха пайда-
неча хIаман тIехьа йоая-
ра. Лорашка чакхваларо
ший ханнахьа лазар гу-
чадоаккх, цунга хьежжа
дарба де а йиш я цунна.

Шоашца паспорт,
лорий полис, СНИЛС хьа-
эца. Болам дIахьоргба
Республикански онколо-
гически дарбанчен фу-
саме. Из я укх адре-
сах: Пхылекьонгий-Юрт,
Больнични урам №4.
Нах тIазцаргба: майтсе-
ла бетта 3-10-ча денош-
ка 09 даьлча денз 15 са-
хьат даллалца.

14

ШАХЪАРА КУЦ

Бахархой дехарах, Магасера нувхаш арайоахаш, болх дIабихьар

Йовлой Ясмина

Шахъара кулгалхошка шоай доазон тIара совъянна хIамаш араяха гIо де, аьнна, дийхар Магасерча «Фьалг» яхача берий беша болхлоша. Из хоам «Сердалога» бир мэре.

Магаса кулгалхочун декхарах кхоачашдеш вола Тиймарзанаькъан Мусас, ше ваха, болхлошца кьамаьл дийца, техкар цу коара гIулакх.

«Бераш Iеш дола моттиг лостам болаш хила еза», - аьлар хьакима. Нувхаш арайоахаш бола болх боагIача боараме чакхбаккха, аьнна, тIадиллар цо.

Дешара моттигашка дIаболабаьб, терроризма духьаллатта Iомалуш бола болх

Йовлой Ясмина

Ерригроссийски Iомабалар дIадоладалар хьакхайкадир Россес дешара министра Кравцов Сергейс, МЧС кулгалхочунца Куренков Александраца, МВД, Росгварде, Рособрнадзора викалашца цхьана.

Цун маIан да хьехархой, ха тIа латтарий, берий болх дика вIашагIболлар; нагахьа санна терроризма хьал отташ хуле е кхерам болаш моттиг нийс-лойя, яхаш, дийцар «Сердало» газетага мехка дешара министерствон зарбан болх лела-бераша.

Iомабалар дIадолалуш, видеога гIолла бувзам оттабир Ерригроссийски кхета-ченца. Цига дакъа лоацаш вар тIалгIай Республикан дешара, Илман министр Цхьорой Ахьмад-Башир. Доакъашхоша дийцар, кхераме хьал эттача де дезацох, сихача гIонца болх мишта вIашагIболла беа.

Кравцов Сергейс белгалдир, технически оагIорахьа кийча хиларал совгIа, психологически а духьальотта кийча хила безилга.

Iомабалар хилар, бекарга бетта 29-ча денгара 30-ча денга кхачалца, цу юкьейоагIаш яр берригача мехкара ишколаш.

Магасерча парка хьал тохкаш хилар, цIай тIадоагIаш

Йовлой Ясмина

Коталон цIай хьатIадоагIаш, Магасерча Коталон парка, «Даьре никъ» яхача парка хьал тахка араваьлар мэра

декхарах кхоачашдеш вола Тиймарзанаькъан Муса. Из хоам «Сердалога» бир шахъара администраце.

Теркалдаь кхоачамбоацараш

ма хулла сихагIа юстардаха, аьнна, тIадиллар мэра. Коталон парке моартол, байнача бIухой цIераш тIайола Iоакъаш оттаеш, къахьегаш боахк карарча хана.

ЦIай долча деношка парк тIехдика тоаяь латташ хила езилга белгалдир мэра. Болхлоша яхачох, деррига балхаш ханнахьа йистедаьнна, парк боагIача боараме кийча хургьа.

Оалкамара нах дакъа лоацаш ба, «80 дика гIулакх» яхача Ерригроссийски проекте

Гьагенаькъан Мартина

Оалкама бахархой дакъа лоацаш ба «80 дика гIулакх» яхача Ерригроссийски проекте. Маьтсела бетта 9-гIа ди хьатIадоагIаш, цар лостам

беш латт 31 шу хьалха никъ буллаш цига бейнача гуржий болхлой сийна оттадаь сийленг долча, яхаш, дийцар «Сердало» газетага Шолжа кхален администраце.

ДукхагIа бола бахархой дакъа лоацаш ба хьаста тIара доагIача хин турбаш цIенъеш, кхыдола лостама балхаш деш. Цигарча бахархоша исторически моттига куц тоадир, экскурси ерашта сапаргIата хур-

гIюлаш моттиг кийчйир», - йоах хоамо.

Белгалду, из болх беш хиннача моттигерча Iаьдала новкъостал дир таро йолча юртхочо Беканаькъан ИбрахIима.

Гю деш лелараша къахъегама шоатта дїадихъар Магасе

Гаьгенаькъан Мартина

Грантови къахъегама шоатта дїадихъар Магасе кагирхой цхьанкхетарий цїен доакъашхоша. Из хоам «Сердалога» бир цу моттигера.

«Гурреха арабаьнна, шахъара моттигашка лостам беш къахъега болабелар кагирхой. Гаьнаш, кїотаргаш, бай бола моттигаш цїенгеш, наькъашка нув хьокхаш, кадай болх

беш бар Іаламах, шоашта гонахъарча моттигех дог лазараш. Моллагїча моттиге вахарах, лостам лоаттабар лоархїамеча гїулакхех долга хьагойтар цар», - дийцар тха газетага.

«Роскагирхой. Хьинаре хьовза» яхача оагїон доакъашхо волча Гїалменаькъан Саїида белгалдир, Магас - вай массане керттера шахъар йолга, цун куц даиман хоза, лостам блаш хила дезилга.

Хьайбашца къахетаме хила

Бекхамах кхера везача хїамаех

Обойнаькъан Фатима

Дала дуккхача адамашта юкье бусалба кхелла, дунен ха яккха вайтача хїара сага моллагїа хїама ше деча хана, массахана дагалатта дезарех да, «бусалба веций со?» яха дош. Из вай даиман керта чу леладоре, цхьаккха во хургдацар вайна юкье. Дега къувлача, чов еча хїамаех хьоахаде лов сона тахан... Хїанад вай хьайбашца кьиза яхача дешо са хьовзадаьд дуккхача, царех къахетача наьха.

Газеташка, телевидене, маьждигашка гїолла дуккхача шерашка кхайкарал деш, дувцаш хьадоагїаш дош да из, бакьда хїара дийнахьа гуш долча сурто хьагойт-кх кьа цахетарий дегаш меттадоагїаш доацїлга. Иштта ца аьлча, кхы мишта аргда из?!

Блаьха никъ ийца гїаш Іойодаш, бїарг кхийтар са тока бїоагїах дїабийхка латтача Іаттах. Шин метрал бїаьхагїа бац из дїабийхка муш. Шийна гонахъара ше дїакхоачаш йола буц йиа даьнна, бїарг ма кхоачча йолча аренна, ховхача, баьццарча баьца маьлхаро бїарахъежаш, тїакхоачача хилча ма юаргьар-кх аз хьо яхаш санна, матардаха бїаргаш долаш, уллар из миска хьайба. Дїагїаьха, хьай хьашт мел да, хье биззалца сакьердалахь хьайна укх сийнача баь тїа, аьнна, из хьадаста дог доагїар са чїоагїа. Кїеззига Іоьзгїаьлча, иштта, лоацача зїанарах дїайийхка, йокьаенна-

ча йоархїашта юкье латар; хїаман хьисап доацараша цун уйла, бала боацаш дїайихка говр. Фу нигат дег чу леладеш нах ба-хьогї, из тайпара хїама леладераш?!

Фу хьал хила деза, Дала дїа-хьа додаш йоккхача аренашка даьжа, шийна чам болашагїа йола буц хьалаха кхеллача хьайбанга, ши метр хиллал йолча зїанарах дїадийхка, Іура денз сарралца йола ха хїара дийнахьа йоаккхаш?! Халбата воаллача сагагара хьал хургда-кх, иштта леладеча царга. Вїалла уйла хїана яц вай, кхоана Дала хоаттаргдий-хьогї согара из, аьнна! Шоашта царна тїехьа ца хьежа, дукхача наха леладеш ийрча, во гїулакх да из. Тхьоврча хана даьша, ноаноша шоашта уллув дїаувттабеш, къахъега Іомабора шоай дезал, маькха чїегилг хьаяккхара

мах бовзийташ, хїама хьадар дезаш кхебора, хоза хеташ, сакьердалуш хьежар хьайбашка, хїаьта таханарчарна хїетта хьальотташехь дикагїа йола телефон дїабейолл дас-нанас, шоаш дер цхьа дика да мотташ.

Доги кхетами телхадеш мел дола во чудолча цу чура бїарг хьал ца айбеш, дїа мел хьежача гулбеле багїаш хул. Дер дайна ца лелийташ, хьайбан тїехьа касткаста бїарглакха, аьнна, тїадиллача дикагїа децарий; мискаш, дуне дизза сийна буц хьальгьаннача хана зїытеха ца а лоаттадеш? Мас-сехк шу хьалха дар из... Навсаре Іочубодаш болча наькъа оагїонца дїайийхкаяр цхьанне газа. Гаьнах лоаца тїирг тега, дїайийхка из миска, из кьамаргах хьарчарах, даггара етталуш, кьизача ден тїа кхаьча латар. Даьла къахетамца, ара-

хьежа аз зийра из. Сиха машин соцаь, дїагїадайдда паргїатаяьккхар оаха из миска.

Боад кьовлалуш латташ ха яр из. Дїа-хьа хьежаш латташ цхьа ха якккхар оаха, газан да тїавоагїаргвацар хьогї чуйига, яхаш. Иштта дїаехкар цунна кхераме долга, из лечара яьннилга дїаала гїертар тхо, бакьда цига саг тїаванзар; из миска, гїийло корта Іобилла, Іойижар; тхо дїаходахар. Цу хьайбаша хьателаш дола беркат дуаш, царна доагїа доал ца деш, цар кортамукьале иййхка, уж Іазапе лоаттадераша уйла е еза, деррига зувш Аллахї волга, бекхам боацаш хїама ца дусилга! Ма хила кьиза мискача хьайбашца, ма лоаттаде уж Іазапе, аренаш йизза йолча сийнача баьца тїа дажийта уж, шоашта ма лов, Дала царна хьалтїаьлийтай из!

Гїишлон материалаш лечкьаераш хьалийцар

Йовлой Ясмина

Гїалгїай Республїке гїолла йолча УФСБ, МВД болхлоша хьалийцар вїашагїеьллача тоабан пхїь доакъашхо, цу юкье кхаь компане кулгалхой а болаш, уж ба «Цїена мохк» яхача федеральни проект, «Экологи» яхача кьаман проект кхоачашьара эша тайп-тайпара гїишлон материалашца Іалашо лоаттаьраш.

Гучадаьлар, цу наха гїомара-жагїан 190 эзар кубометр лочкьаь хилар, цар мах ба 24 миллион сом совгїа. Цар экологена даь зе хила тарлуш да 270 миллион сом совгїа.

Чухьежачул тїехьагїа, царгара хьаььхар компьютараш, каьхаташ, кхоь автомобиль. Тохкам беча Іаьдало хьадийллад царна духьала уголовни гїулакх, вїашагїеьллача тоабан доакъашхоша цхьана, бокьонах доацаш, Іаьдала доккха зе даь хиларах. Судо ларьхїар уж лийца чубохка.

Карарча хана лоткьама а иштта хьем боацаш тохкам бара а болх дїахьош ба, хиннар фуд хьожаш.

ОБЪЯВЛЕНИЕ

Утерянный аттестат №182449, выданный СОШ с.п. Долаково в 1993 г. на имя Гудантовой Светланы Султановны, считать недействительным.

Утерянный аттестат с отличием и золотой медалью о среднем (полном) общем образовании 06АБ 0012455, выданный СОШ №1 с.п. Газийурт в 2013 г. на имя Халухова Джамбулата Ахметовича, считать недействительным.

сердало

Учредитель:
Государственное
автономное учреждение
«Издательский дом
«Сердало»

Главный
редактор:
Курскиева Х.А.

Адрес редакции и издателя:

Республика Ингушетия,
386101, г. Назрань,
Тер. Центральный округ
пр. И.Базоркина, 60.

Тел.: 8 (8734) 77-11-84

Бухгалтерия: 8 (8734) 77-10-85.

Газета зарегистрирована

Управлением Роскомнадзора
по Республике Ингушетия.
Рег. номер ПИ № ТУ 06-00033
от 16 декабря 2024 г.

E-mail: serdalo@yandex.ru
Сайт газеты: serdalo.ru.

Набор и верстка произведены

в компьютерном центре
ГАО «Издательский дом «Сердало».

Время подписания номера
по графику в печать:

6 мая 2025 г.
Фактически 17:20.

Точка зрения авторов может не

совпадать с позицией редакции.
При перепечатке

ссылка на газету обязательна.
Письма, рукописи, фотографии,
рисунки не рецензируются и не

возвращаются.
Свободная цена

Газета отпечатана в издательстве

«Южный регион»,
с готовых диапозитивов

Адрес: 357600, Ставропольский край,
г. Ессентуки, ул. Никольская, 5.

Заказ № _____ Тираж: 2000 экз.

«КІай кема» яхача яхье, толашагІа бола жІакех ловзараш белгалбир

Йовлой Ясмина

НачІал долча берий «Олимп» яхача ГАОУ лицее жІакех йола ерригача Россе яхьаш дІайихьар. Из хоам «Сердалога» бир дешареи Іилмани ГІулакхех йолча министерствос.

«КІай кема» яхар берий кхетама таронаш лакхьеш йола массайолча моттигашка яьржа яхь я», - дийцар цу ГІулакха хьалхалаттараша. Ше-ше котьяла ГІерташ, кхьхьегаш яр тоабаш.

Республикера толашагІа йола тоабаш гулььяяр яхьашка. Кагирхошта, берашта юкье жІакех дола ГІулакх доаржадар лоархІае долга белгалдеш кьамаьл дир гулбеннарашка министерствон болхло волча Вешкаранаькъан Хизара.

Котало яккхар Наьсарерча гимназе, «Сириус» яхача Сочи дІахьоргІолча яхьашка вай республикан спортини сий лорадеш хургба уж. ШоллагІча моттиге хилар Магасера №1 йола ишкол, хІаьта кхоралагІча лагІа тІа эттар МагІалбирера №3 йола ишкол.

ГІалгІайчен спорта Министерствос эллиной- румий латарах котбаьннараш хьакхайкабир

Гаьгенаькъан Мартина

ГІалгІай Республикан физически культуран, спорта Министерствон зарбан болх лелабераша хьакхайкабир 24 шу даьннарашта юкье дІахьош хиннача эллиной-румий латарах Хьалхале кьайсача котбаьннараш.

«ГІалгІайчен йоккхагІа йолча спорта комплексе шой говзал гойтар 260 латархочо, мехка 53 моттигера бар уж. Доакьашхой бийкьабар шой дозалга хьежа; 53 кг, 63 кг, 77 кг, 97 кг, 130 кг йолаш», - аьлар хоамо.

Цига котбаьлар Гаьгенаькъан Малик (55 кг), Андреев Александр (63 кг), Панютин Илья (60 кг), Біарахой ИсмаІал (77 кг), Іарпенаькъан Рамзан (82 кг), СайтовІар Мансур (87 кг), Аверин Максим (97 кг), Мелехов Александр (130 кг).

Белгалду, хьалха «Сердало» газета яздаьдар «Ади Ахьмад» яхача спортини клубе Іомалуш бараша, Россе Турпалхочун Келаматанаькъан Іалихана сийна дІахьош хиннача Хьалхалене йиь майдилг яккхарах.

Яндарера латархой дакъя лоацаш хургба ММА Россе чемпионате

Гаьгенаькъан Мартина

хамчаша.

Яндарера латархой бокъо йолаш ба ММА Россе Хьалхале кьовсача дакъя лаца, ГІалгІай Республикан чемпионате майдилгаш яьха хиларах. Из хоам «Сердало» газетага бир ондаргий, котбаьннарий хье-

«Юкъяра хьайцача, дІайихьача яхьашка берий-ондаргий Яндарерча ишкола викалаша 8 майдилг яккхар. Цар толам баьккхар дикагІбараш хоржача латара юкье, кьастта белгалваьлар Оздой Хьу-

сен, КІаражанаькъан Мухьмад. Чемпионий цІераш хиларах, уж дІахо ерригроссийски яхьашка баха безаш ба. Хамхой Руслан, Юсуф коталон цхьа гІа мара гаьна бацар, царна елар шоллагІа моттигаш. Пхьиленаькъан Абукара, Доврбиканаькъан Микаила, Медаранаькъан

Юсуфа, Куштанаькъан Бахьаудина борза совІаташ кхьаьчар», - аьлар спортини урхаллене.

Тхоца кьамаьл даьчо яхачох, программа чудоагІаш дар гранпри кепара из хилар, тІехкар даккхара шин яхьашка дакъя лоацаш вар хІаравар.

ГІалгІайчен вІашагІтехача наьк дарах йолча тоабо 3 майдилг якккхар

Гаьгенаькъан Мартина

ГІалгІай Республикан наьк дарах йолча вІашагІтехача тоабо кхо майдилг яккхар «Кьилбаседа Кавказа біаьстен ловзараш» яхача яхье. Из хилар Кисловодск-Шахьаре, яхаш, дийцар «Сердало» газетага мотти-

герча спорта Министерствон зарбан болх лелабеча ГІаппархой Аишас.

«Толамаш даьхача дикагІчарех цаІ вар «Кисловодска арена» оалача спорта цІагІа Угурчанаькъан Мухьмад, цо шиь дото совІат даьккхар, 14-15 шу даьнна-

рашта юкье. Цхьа майдилг цо яккхар лоІамеча хьисапе 50 метр наьк деш, шоллагІа дола совІат даьккхар 100 метр цу тайпара наьк дарца.

11-13 шу даьннарашта юкье кхоралагІа моттиг яккхар Шаденаькъан Мухьаммада, лоІамеча хьисапе 50 метр йола моттиг яр

цунна толам бенар», - аьлар наькахой кхебеча моттиге.

Цох дувцаш, ГІалгІайчен наьк дара федерацие президента Малсаганаькъан Іамархана белгалдир, яхь лоархІае хилар кхета а деш, бераша дика кийчо яь хинна хилар.